

SIIRTOLAISUUS

MIGRATION

2/2019

SUPERDIVERSITEETTI

1. TILAPÄISET MAAHANMUUTTAJAT
2. AMERIKANKIRJEET
3. KORKEASTIKOULUTETTUJEN TYÖLLISTYMINEN

SIIRTOLAISUUS MIGRATION

45. vuosikerta / Volume 45
ISSN 0355-3779 (painettu)
ISSN 1799-6406 (verkkójulkaisu)

Päätoimittaja / Editor-in-Chief
Tuomas Martikainen

Toimitussihteeri / Editorial Assistant
Kirsi Sainio

Toimittajat / Editors
Elli Heikkilä
Marja Tiilikainen
Miika Tervonen

Taitto / Layout
Kirsi Sainio

Julkaisija / Publisher
Siirtolaisuusinstituutti
Migration Institute of Finland

Tilaushinta / Subscriptions
4 numeroa / nummer / issues
20 € / vuosi / år / year

Painopaikka / Print
Painosalama Oy

Yksittäisten kirjoittajien mielipiteet ovat heidän omiaan.

SISÄLTÖ

3
5

TUOMAS MARTIKAINEN

Uudessa maassa uudet ajatukset

**CHANGING PATTERNS OF
MIGRATION AND SUPERDIVERSITY**

5 SHADIA RASK

8 GWENAËLLE BAUVOIS

11 JENNY PHILLIMORE, SANDRA PERTEK
AND LAILAH ALIDU

17 PETER KIVISTO

20 LINDA BÄCKMAN JA SARI PÖYHÖNEN

23 MIKA HELANDER

MARIA SÖDÖ

Amerikankirjeet tutkimusaineistona:
kirjeenvaihto rakensi ja ylläpiti perhesuhteita

SUSANNA KIVIPELTO

Uusi messutapahtuma toi yhteen
kotouttamistyötä tekevät tahot

TYTTI STEEL

Korkeasti koulutettujen ulkomaalaistaus-
taisten naisten työllistymisen edistäminen

EERO SORILA

Lestadiolaisseurat Amerikassa

KOLUMNI: PASI SAUKKONEN

Hamsterit ja haikarat

KOLUMNI: ANTERO LEITZINGER

Hullu vuosi 1919

KOLUMNI: ELLI HEIKKILÄ

Maahanmuuttajanuorten
koulutusvalinnat

KIRJA-ARVIOT

28

32

35

39

42

44

46

47

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
Migration Institute of Finland
Eerikinkatu 34, 20100 Turku
Finland

Puh. / Tel.
+ 358 2 2840 440
kirsi.sainio@utu.fi
siirtolaisuusinstituutti.fi
migrationinstitute.fi

PÄÄKIRJOITUS

Tuomas Martikainen

FT, dosentti, Toimitusjohtaja
Siirtolaisuusinstituutti
tmartik@utu.fi

Uudessa maassa uudet ajatukset

Avainsanat: muutto, muuttoliike

Kaikki muuttajat tietävät, että uudessa paikassa kohtaa uusia asioita ja niiden kanssa täytyy pystyä elämään. Monet arkiset asiat toimivat toisin, eivätkä vanhat itsestäänselvytykset välttämättä päde. Muutto on muutos.

Paikoilleen asettumista kannattaa tarkastella prosessina. Ajallinen muutos suhtautumisessamme uusiin asioihin kertoo paljon ihmismielen toiminnasta. Aluksi asiat voivat ihasuttaa ja myöhemmin puolestaan vihasuttaa. Lopulta samat asiat tuntuvat taas tavanomaisilta, sillä olemme jo tottuneet niihin.

Kuherruskuukausina uusi kotiseutu on täynnä mahdollisuuksia ja kiinnostavia asioita. Monesti muutos on haluttu ja vaikka koti-ikävä saattaa jäytää, niin lupaus paremmasta huomisesta antaa uskoa tulevaisuuteen. Uutuudenviehätys kestää silti vain aikansa.

Kansainvälisten muuttajien kohdalla puhutaan integraatiosta tai kotoutumisesta uuteen maahan ja uudelle paikkakunnalle, mutta myös maan sisäisessä muutossa on paljon samaa. Sosiaaliset verkostot muuttavat, oma elämä pitää järjestellä uudelleen ja elämän mahdollisuudet muuttuvat toisiksi.

Arkisen elinympäristön muutos muuttaa meitä yksilöinä. Muutoksen huomaa viimeistään silloin, kun palaa takaisin kotiseudulle. Vaikka tuntemus kotiinpaluusta on usein voimakas, niin kotiseudun väki saattaa tuntua hieman erilaiselta. Olet itse muuttunut.

Maahanmuuttajien kohdalla puhutaan kotoutumisesta ja varsin usein pohdintaan kuinka hyvin se on onnistunut. Niin kuin elämässä yleensä, joskus asiat ovat sujuneet paremmin ja joskus huonommin.

Yhtä asiaa tämä pohdinta ei kuitenkaan huomioi, sillä se arvioi tilannetta ulkopäin asetetuista tavoitteista käsin. Maahanmuuttajan – tai oikeastaan kenen tahansa muuttajan kohdalla – muutos on myös sisäinen. Yksilön kannalta sisäinen muutos on tärkein.

Näissä kohdin tutkimustulokset ovat varsin yhtenäisiä: muutto muualle muuttaa muuttajaa. Mikäli esimerkiksi lähtö- ja tulo-paikan välillä on merkittäviä eroja arvoissa, niin muuttaja sijoittuu usein niiden väli-maastoon. Lisäksi mitä kauemmin hän on asunut uudessa paikassa, niin sitä suurempi muutos tyypillisesti on. Muuttajan lapset ovat uudessa ympäristössä jo kotonaan.

Muuttaja ei välttämättä koskaan muutu täysin samanlaiseksi kuin vastaanottavan alueen väestö keskimäärin, mutta silti hän on jo erilainen kuin aiemmilla kotiseuduillaan. Tästä johtuen monesta saattaa tuntua, että ei oikein kuulu minnekään. Toinen tapa suhtautua samaan tilanteeseen on se, että tuntee kuuluvansa molempiin paikkoihin.

Muuttajat ovat usein tarkkasilmäisiä havainnoijia. Kannattaa siis kuunnella mitä heillä on kerrottavanaan.

Migration and Change

All migrants know that living in a new place brings along novel things and that one needs to live with them. Everyday works in a different way and few issues are self-evident. Migration is a moment of change.

Settling down is best understood as a process. At first, we may like many of the new things, and, after some time, we may be upset with exactly the same issues. Later, it is just business as usual.

During the initial period in a new home, we see many opportunities and can find even the tiniest details of most interest. Despite being home sick, we find hope in the promise of a better future.

Integration has become the key term for international migrants to describe their process of settling down in a new country and locality. However, there is much of the same in settling a new city in your own country. Social relations change, one needs to arrange the everyday anew and opportunities overall change.

A new everyday environment changes also ourselves as persons. We notice that at the latest when we return back home. Even though the feeling of homecoming may be strong,

people around may feel somewhat different. You have changed yourself.

I often hear the question that how well immigrants have integrated. The answer is easy, some made done it better and some worse.

Such questions, however, do not take into account one key aspect of change, as the question is set through outsider lenses. For immigrants and other migrants the change is deeply internal, and not only about confirming to outside standards.

Research provides us a rather uniform answer: migration is about change. May there be significant differences, for example, between values in the place of departure and settlement, migrants find themselves often between them. The longer one has stayed, the more pronounced the changes are. Children of immigrants are already at home in their place of residence.

The migrant rarely becomes entirely similar to average settled local resident, but she is already different to people from where she departed. Therefore, one may have the feeling of not belonging anywhere. Alternatively, one may feel at home in both places.

Migrants are often excellent observers, because that is how they have learned their own way. So, I suggest to you to listen what they have to tell you about the place where you live.

Hyvää kesää!
Happy Holidays!

Shadia Rask

Doctor of Philosophy (Public Health)
Project Manager
National Institute for Health and Welfare (THL)
shadia.rask@thl.fi

(Super)diversity and health in the population

Keywords: migration, diversity, superdiversity, population health, public health

Migration is the driving force behind diversity in populations and society. At the same time, diversity exists without migration, since there is no such thing as a homogeneous society. The term superdiversity was coined by Steven Vertovec in 2007 to describe unprecedented complexity in Britain. But what do we know about (super)diversity and health in the context of Finland?

Immigration to Finland has been modest in size compared to its Nordic neighbors. Today around 350 000 persons considered to be of foreign origin are permanently living in Finland. This means around 7 percent of the overall population in the country. As a comparison, the foreign-born population in Sweden is almost 2 million persons, meaning nearly 19 percent of the whole population. Despite being modest compared to many other countries in the European Union, the size of the foreign-born population in Finland has tripled from 1998 to 2018. This has led to an increase in diversity-related research, which in turn, has opened discussion on how this line of research could and should evolve.

Increasing research – challenging categories

The Finnish Migrant Health and Wellbeing Study (Maamu, 2010–2012) was the first population health survey on foreign-born populations in Finland. It has been predominantly used as a data source in publications on mi-

gration and health in Finland. To date more than 25 peer-reviewed research articles have been published using these data, including my PhD research on diversity and health. It demonstrated that there are population groups in Finland with a higher prevalence of mobility limitations and mental health symptoms than the general population in Finland. Various factors, such as being unemployed, were shown to be associated with mobility limitations and mental health symptoms. An association was also found between mental health symptoms and mobility limitation. Finally, perceived discrimination was shown to increase the odds for poor health, also for those reporting subtle discrimination only.

Increasing research on diversity and health has increased the need to discuss the challenges in this line of research. One of these challenges is the categories that are created and used in research. Particularly in quantitative studies populations have been generally treated as technical statistical entities, bounded by the nationalist image of “us” and “them”. Country of birth or nationality is most commonly used to define migrant background. Other common indicators include mother tongue, parental origin or country of birth, length of stay, legal status, residency, and reason for migration. These are often used as binaries, creating a bicultural situation of “self” and “other”. The created categories leave little room for negotiation,

hybridity, fusion of cultures or diverse forms of belonging or identity.

The angle of superdiversity

Superdiversity, in turn, points towards fluidity and hybridisation of categories. It emphasizes the need to recognize multiple identifications and the coexistence of cohesion and separateness. Ten years after creating the concept, Vertovec concluded that the term has been used in diverse ways: as a modern synonym of diversity, as a study framework, to call for methodological reassessment, as a way to describe more ethnicity, as a multidimensional reconfiguration of social forms, as a call to move beyond ethnicity, and as a means to draw attention to new social complexities that arise from diversity that is driven by migration.

In a decade various disciplines and fields have embraced the term, with emerging work also in the field of migration and health. It is not yet clear how superdiversity can be integrated into quantitative research on health, such as epidemiology. What is clear is that capturing fluidity and hybridisation of categories is not easy for this kind of research. How can we rethink our approaches to population health and ultimately reduce health inequalities in diverse societies?

Looking to superdiversity and beyond

It is far easier to raise this question than to answer it. In an attempt to do so, it is helpful to look more broadly than merely in the direction of superdiversity. Also other frameworks and theories provide analytical tools that can be used to examine and improve research on diversity and health. For example, intersectionality draws attention to multiple intersecting identities and multiple interlocking forms of privilege and oppression. The public health critical race (PHCR) praxis was specifically developed to tailor critical race theory (CRT) to the field of public health and advance understanding of racism as a social determinant of health. Whereas European research on migration and health has fairly seldom drawn on CRT or PHCR praxis, superdiversity has been more widely used in Europe than in the United States.

Increasing attention within social epidemiology and political sociology has begun to investigate how political systems — and diversity and representation within these systems — shape population health and health inequities. Also some newer work around superdiversity has touched upon hierarchies and power relations. Health inequities between

populations cannot be understood without an understanding of issues of power and discrimination. The starting and ending point of building this understanding should be voice. Voice refers to privileging and including the perspectives of marginalized persons and actively hearing members of marginalized groups. It has been questioned whether superdiversity in fact increases voice. Embracing the concept of superdiversity is not enough — improving health equity requires diverse representation and increased voice.

Acknowledgments

Thank you to the participants of the workshop “(Mis)representing diversity in research: how to move beyond “us” and “them?”” that I held at the Changing patterns of migration and superdiversity seminar. This text is based on my workshop presentation and the joint discussions.

Bibliography

- Beckfield & Krieger (2009). Epi + demos + cracy: linking political systems and priorities to the magnitude of health inequities — evidence, gaps, and a research agenda. *Epidemiologic Reviews*, 31 (1), 152–177.
- Castaneda, A., S. Rask, P. Koponen et al. (eds.) (2012). Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi — Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomesta. Report 61. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL.
- Ford, C. L. & C. O. Airhihenbuwa (2010). The public health critical race methodology: Praxis for antiracism research. *Social Science & Medicine*, 71 (8), 1390–1398.
- Mahmoud, N. J. (2013). Twisting identity and belonging beyond dichotomies. The case of second generation female migrants in Norway. Münster: LIT Verlag.
- Krasnik, A. (2015). Categorizations of migrants and ethnic minorities — are they useful for decisions on public health interventions? *European Journal of Public Health*, 25 (6), 907.
- Krieger, N. (2012). Who and What Is a “Population”? Historical Debates, Current Controversies, and Implications for Understanding “Population Health” and Rectifying Health Inequities. *Milbank Quarterly*, 90 (4), 63–681.
- Pottie, K. & P. Gabriel (2014). Ethical Issues across the Spectrum of Migration and Health Research. M. B. Schenker, X. Castaneda & A. Rodriguez-Lainz (eds.) Migration and Health. A Research Methods Handbook. Oakland: University of California Press, 345–360.

Rask, S. (2018). Diversity and Health in the Population: Findings on Russian, Somali and Kurdish origin populations in Finland. *Dissertationes Scholae Doctoralis Ad Sanitatem Investigandam Universitatis Helsinkiensis*. 16/2018.

Rask, S. (2017). Miten maahanmuutto ja suomalaisuus näyttäytyvät tulevaisuuden terveys- ja hyvinvointitutkimuksissa? Puheenvuoro. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*, 54: 251–256.

Vertovec S. (2007). Super-diversity and its implications. *Ethnic & Racial Studies*, 30 (6), 1024–1054.

Vertovec S. (2017). Talking around super-diversity. *Ethnic and Racial Studies*, 42 (1), 125–139.

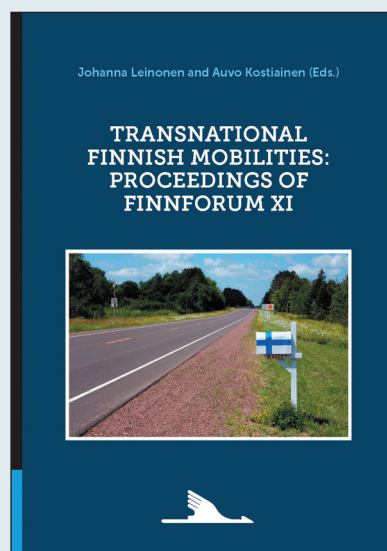
Zeeb H., N. Makarova, T. Brand, M. Knecht (2015). Superdiversity – a new concept for migrant health? *Public Health Forum*, 23 (2), 124–125.

Transnational Finnish Mobilities: Proceedings of FinnForum XI

New book

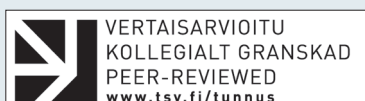
Johanna Leinonen and Auvo Kostiainen (eds.)

This volume is based on a selection of papers presented at the conference FinnForum XI: Transnational Finnish Mobilities, held in Turku, Finland, in 2016. The eleven chapters discuss two key issues of our time, mobility and transnationalism, from the perspective of Finnish migration. The volume is divided into four sections. Part I, Mobile Pasts, Finland and Beyond, brings forth how Finland's past – often imagined as more sedentary than today's mobile world – was molded by various short and long-distance mobilities that occurred both voluntarily and involuntarily. In Part II, Transnational Influences across the Atlantic, the focus is on sociocultural transnationalism of Finnish migrants in the early 20th century United States. Taken together, Parts I and II show how mobility and transnationalism are not unique features of our time, as scholars tend to portray them. Even before modern communication technologies and modes of transportation, migrants moved back and forth and nurtured transnational ties in various ways. Part III, Making of Contemporary Finnish America, examines how Finnishness is understood and maintained in North America today, focusing on the concepts of symbolic ethnicity and virtual villages. Part IV, Contemporary Finnish Mobilities, centers on Finns' present-day emigration patterns, repatriation experiences, and citizenship

practices, illustrating how, globally speaking, Finns are privileged in their ability to be mobile and exercise transnationalism. Not only is the ability to move spread very unevenly, so is the capability to upkeep transnational connections, be they sociocultural, economic, political, or purely symbolic. Altogether, the volume brings together fresh perspectives on Finnish migration. It is geared toward anyone with a professional or personal interest in research on migration, mobility, and transnationalism.

Research 3. Migration Institute of Finland 2019.

Price 35 € + delivery costs

<http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>

Gwenaëlle Bauvois

PhD, University lecturer
CEREN, Swedish School of Social sciences
University of Helsinki
gwenaëlle.bauvois@helsinki.fi

“France has never been and never will be a multicultural country” (Super)-diversity in Macron’s France

Keywords: diversity, superdiversity, multiculturalism, communitarianism, reinfosphere, Emmanuel Macron

Emmanuel Macron has openly claimed that he does not believe in ‘multiculturalism’ but is a fervent supporter of ‘diversity’, that he defines through the narrow and contradictory scope of neoliberal economy and meritocracy. In the French context, the concepts of ‘diversity’ and its derivatives such as ‘superdiversity’ are not strictly related to ethnic discrimination but also to ‘parité’ and cultural pluralism. Due to its ‘semantic plasticity’ (Doytcheva, 2018), ‘diversity’ and ‘superdiversity’ have become trendy terms used in different contexts – school, business and politics – without much theoretical rigor. While being blamed by the French ‘reinfosphere’ as the promoter of the dreaded ‘diversity’ threatening the national unity, Macron’s discourse against ‘communitarianism’ actually refers more to the anti-immigration discourse of the Right and even the Far-Right. His surprising decision to include immigration quotas in the Great National Debate in the midst of the Yellow Vests crisis brings further confusion to his vision of what ‘diversity’ is in the French society – leading to the increased risk of the praise of diversity becoming “the praise of the good diversity”.

Emmanuel Macron claims: “France has never been and never will be a multicultural country” but surprisingly he believes in ‘diversity’, one of the catchwords of his presidential campaign. But what kind of diversity is he

referring to? Ethnic, cultural, gender or sexual diversity? Macron’s definition of diversity can be considered as quite narrow and understood through the seemingly contradictory scope of neoliberal economy and meritocracy. Promoting diversity is not about fighting against inequalities but about supporting those who perform well, what Macron calls *premiers de cordées* – literally the lead climbers in mountaineering, a reference to his belief in a trickle-down economy where the ‘leading’ individuals pull up the ‘disadvantaged’ ones.

After being elected Macron vowed – “There will be faces, those of the real France [...] France of all the faces, of all colors” – however his promise of a new political class more representative of diversity was not fulfilled. *Le Monde* (2017) showed that after all Macron’s government is as ‘diverse’, some would say as little diverse, as Chirac’s or Sarkozy’s, with around 9% of representatives from ethnic minorities. While, as French sociologist Eric Macé (2017) states, around 20% of the French population can be considered as ‘non-white’.

The semantic challenges of ‘(super)-diversité’

The concept of diversity and its derivatives such as superdiversity have been the object of

much consideration in the French academia these past 5 years, especially its use in the political discourse. Diversity has become much more than an issue strictly related to ethnic discrimination. In the French public debate, diversity is also related to the notion of *parité* (parity) between men and women, as well as to cultural pluralism.

Now, diversity and superdiversity are buzzwords used in school, business and politics – with Macron as its fervent advocate – that ring rather hollow and refer to disparate issues such as technological innovation, academic excellence or urban development (with the delicate issue of the *banlieues*, the French suburbs). Its “semantic plasticity” (Doytcheva, 2018) has rendered the concept of diversity consensual and diluted, usable by everyone and anyone. Diversity refers nowadays more to individuals as “enterprising selves” (Roze, 1992) rather than groups, which responds well to the Macronian ideal of France as a ‘startup nation’.

‘(Super-)diversité’, target of the reinfosphere

As an outspoken supporter of diversity in all its forms – but especially ethnic in this case – Macron has naturally become a target for the reinfosphere – “the proactive, politically inspired, ideological, online community-driven” right-wing information outlets (Pyrhönen, Bauvois, 2019).

Macron is accused of promoting diversity for ‘the children of immigration’ over the interest of French citizens. One of main French reinformation outlets, *Salon Beige*, blames the multicultural model proposed by Macron leading to a “deconstruction of our heritage and a true danger for the future, as unity in diversity is becoming impossible”. For *Boulevard Voltaire*, Macron’s wish to “give a roof to migrants will bring us more diversity (...) and encourage laziness and enrichment through uncontrollable drug trafficking”. Diversity is depicted as the evil leading to the dreaded ‘communitarianism’ – in the French context a negatively connotated catchall term used especially by the Right and Far-Right politicians, referring to the threat towards French ‘national identity’ and often related to the Muslim communities.

This accusation of promoting communitarianism is quite ironic as Macron himself has openly been pointing it as a threat to the French Republic. Often, he confuses multiculturalism and communitarianism when he talks of «communitarian multiculturalism» or defines multiculturalism as the «superposition of hermetic communities», a sheer

nonsense according to sociologist Michel Wieviorka (2017).

“The praise of the good diversity”?

Macron’s approach on diversity is in many ways problematic as he sends contradictory messages. On one hand, his democratic approach to cultural, racial and religious differences refers to a more left wing discourse that attracted many former Socialist voters. On the other hand, his attacks against communitarianism as a danger to *laïcité* and national unity remind more of the anti-immigration discourse of the likes of *Les Républicains*, even the far-right end of the political spectrum. Paradoxically, while Macron is not acting concretely and proactively in favor of diversity in society at large – in the political, academic and media fields – his diversity talk is nonetheless regularly attacked by the reinfosphere. In the context of the Yellow Vests crisis, Macron seems to actually question diversity itself instead of promoting it. In the Great National Debate held this spring – an attempt to hear citizens’ grievances through public forums – Macron puts immigration quotas up for debate, while this idea was previously advocated by politicians such as François Fillon or Marine Le Pen. This unexpected turn makes his vision of diversity even more perplexing, creating some confusion even within his own party *La République en Marche*.

Recent research is showing that not only this neoliberal take on diversity is questionable in different ways – morally, ethically and politically (Warikoo 2016). But it also represents a danger of further marginalization of the populations that are supposed to be protected. As Doytcheva (2018) states, there is a big risk in the French context that the praise of diversity becomes “the praise of the good diversity” which excludes those who do not fit the profile. Thus Macron’s France risks reducing diversity to a truncated diversity comprising of the ‘good’ minorities: the more assimilable ones and the less visible ones.

References

- Baromètre de la diversité de la société française -Vague 2017- (2017). Conseil supérieur de l’audiovisuel.<https://www.csa.fr/Informer/Collections-du-CSA/Travaux-Autres-publications-rapports-bilans-etudes-d-impact/L-observatoire-de-la-diversite/Les-resultats-de-la-vague-2017-du-barometre-de-la-diversite>. Retrieved 7.1.2019.
- Boulevard Voltaire (2017). Macron n’a les yeux de chimène que pour la diversité, Novem-

- ber 15. <http://www.bvoltaire.fr/macron-na-yeux-de-chimene-diversite/>. Retrieved 7.1.2019.
- Doytcheva, Milena (2018). Diversité et “super-diversité” dans les arènes académiques: pour une approche critique. Sociétés Plurielles, Presses de l'INALCO, Épistémologies du pluriel.
- Motet, Laura (2017). Diversité ethnique: le gouvernement Philippe ne fait pas mieux que les précédents, *Le Monde*, May 23. https://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2017/05/24/diversite-ethnique-le-gouvernement-philippe-ne-fait-pas-mieux-que-ces-predecesseurs_5133224_4355770.html. Retrieved 7.1.2019.
- Pyrhönen, Niko & Gwenaëlle Bauvois (forthcoming in 2019). *Conspiracies Beyond Fake: Producing Reinforcement on Presidential Elections in Transnational Hybrid Media Space*.
- Regards.fr (2017). Les contresens de Macron sur le multiculturalism, April 14.- <http://www.regards.fr/web/article/les-contresens-de-macron-sur-le-multiculturalisme>. Retrieved 7.1.2019.
- Rose, Nikolas (1992). Governing the enterprising self. In P. Heelas & P. Morris (Eds.), *The Values of the Enterprise Culture: The Moral Debate* (pp. 141-164). London: Routledge.
- Salon, Beige (2017). Terrorisme musulman: l'irresponsabilité politique de Macron. March 23. https://lesalonbeige.blogs.com/my_weblog/2017/03/terrorisme-musulman-lirresponsabilite-politique-de-macron-.html. Retrieved 7.1.2019.
- Warikoo, Natasha K. (2016). *The diversity bargain*, Chicago University Press.

Otamme vastaan lahjoituksia

Siirtolaisuusinstituutilla on sääntöjensä mukaan oikeus ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja Suomesta ja ulkomailta. Aikaisemmin saamansa lahjoitukset instituutti on sijoittanut mm. tutkimusrahoitukseensa, josta tuetaan vuosittain suomalaisen siirtolaisuuteen liittyvää tutkimusta, dokumentaatiota ja konferenssitoimintaa.

Instituutissa ylläpidettävä siirtolaisuusarkisto ottaa myös vastaan lahjoituksena erilaisia dokumentteja jälkipolville säästettäväksi. Tällaista materiaalia ovat mm. käsikirjoitukset, kirjeet, valokuvat, äänilevyt ja pienimuotoiset tarve-esineet.

Yhteydenotot:
Arkistonhoitaja Jarno Heinilä
jarno.heinila@utu.fi
+358 (0)2 28 404 40

Jenny Phillimore

PhD, Institute for Research into
Superdiversity (IRiS)
School of Social Policy, University of
Birmingham
j.a.phillimore@bham.ac.uk

Sandra Pertek

MSc, Institute for Research into
Superdiversity (IRiS)
School of Social Policy, University of
Birmingham

Lailah Alidu

PhD, Warwick Medical School
University of Warwick

Sexual and gender-based violence and social justice: parity of participation for forced migrant survivors in the UK?

Keywords: SGBV, forced migrants, social justice, asylum and resettlement

This paper examines the extent to which forced migrant survivors of SGBV encounter social justice once resettled in the UK. Nancy Fraser's parity of participation framework is used to assess whether survivors, as non-citizens, are recipients of social justice. We show how immigration and resettlement policies aimed at forced migrants in the UK undermine rather than reinforce social justice. SGBV against women and children has been documented in countries of asylum and resettlement, and asylum support practice increases the risk that survivors will experience further abuse. A key starting point from which to begin to provide for recovery is ensuring that forced migrant SGBV survivors benefit from social justice.

Introduction

Forced displacement has reached an all-time high (UNHCR, 2016). Until relatively recently Europe and Australia were major destinations for resettlement of those recognized as

UNHCR Convention forced migrants. However, with the advent of the Syrian conflict in 2011 responses to supporting forced migrants fleeing from conflict have needed rethinking as the situation began to be described as a "crisis". Countries adjacent to Syria received millions of forced migrants over a short period of time many of whom are victims of sexual and gender-based violence (SGBV).

Many EU states have introduced measures to attempt to reduce the number of asylum seekers arriving through increasingly restrictive welfare regimes. This is particularly evident in the UK where the Government is explicit about its "hostile environment" policy which is aimed at discouraging asylum seeking and irregular migration by making the lives of those targeted miserable. Thus, states seek to meet their obligations under the 1951 UN Forced migrant Convention while signalling to the general population that they are doing everything they can to discourage asy-

lum seeking within their shores (Vargas-Silva & Markali, 2011).

SGBV against women and children has been documented in countries of asylum and resettlement (Freedman, 2016). Having sought sanctuary, forced migrants are frequently housed in makeshift, over-crowded accommodation. A lack of single-sex or secure facilities leaves forced migrants vulnerable, with cases of sexual abuse at the hands of other forced migrants, staff, guards and volunteers reported (WRC, 2015). Boys in detention are said to be at greater risk than girls (UNHCR, 2013). Forced migrant women and their children often report family violence throughout the process of resettlement, and meet barriers to service uptake including services' inability to respond to the complexities of forced migrants' SGBV experiences.

In this paper, we refer to forced migrants that include all individuals who have fled their country of residence for whatever reason this includes asylum seekers, failed asylum seekers and those categorised as refugees. An asylum seeker is "a person who has left their country of origin and formally applied for asylum in another country but whose application has not yet been concluded" (Forced Migrant Council 2017). A further category of asylum seeker are those categorised as "failed" whose cases have been concluded but are unable, or unwilling, to leave the country of asylum. A refugee is someone whose case has been successfully concluded.

Understanding the needs of vulnerable groups, especially women and children, has become urgent, not only because they now represent over half of the displaced, but also because of their increasing vulnerability within host communities (UNHCR, 2016). The lack of mechanisms and infrastructure for preventing physical and psychological violence has become ever-more apparent. This paper examines the extent to which forced migrant survivors of SGBV encounter social justice once resettled in the UK. It uses Nancy Fraser's (2008) parity of participation framework to assess whether survivors, as non-citizens, are recipients of social justice.

Migration and social justice

John Rawls in *A theory of justice* (1971) outlined a series of basic freedoms including those of thought, politics, association, freedom of movement and choice of occupation and access to legal rights, which he argued all good societies should guarantee. His focus was upon the desire for citizens to have access to equality. The only inequality he considered acceptable was when unequal ac-

tions would result in redistribution to those with least resources and was for the general good of society. In policy terms, social justice has increasingly been considered in relation to "fair and compassionate distribution of the fruits of economic growth" (The United Nations, 2006: 16). Craig et al.'s (2008) focus on persons, rather than citizens, overcomes one of the key problems associated with early social justice theory. Truong et al. (2013) argue that national responsibilities for social justice enable states to deflect responsibilities and that instead a transnational justice, which takes account of global connections, is required. Nancy Fraser's work (2008; 2010; 2015) offers a model of social justice that is applicable in an era in which mobility is increasingly the norm.

Fraser and parity of participation

Fraser (2008) proposes a reflexive and dialogical approach to social justice that calls for the end to mis-framing of migrants in ways that reproduce hierarchies of power. She argues that all individuals subjected to governance or power structures should be equally subject to social justice based on lived realities rather than the hegemonic categorisations intentionally restricting rights and entitlements. In her view, "all members of society" should be able to interact as peers. She considers the exclusion of non-citizens a critical form of injustice and outlines three conditions necessary for participatory parity, all of which must be satisfied:

First, the distribution of material resources must be such as to ensure participants' independence and 'voice'.

Second, the social status order must express equal respect for all participants and ensure equal opportunity for achieving social esteem.

Finally, the political constitution of society must be such as to accord roughly equal political voice to all social actors.

Using the three conditions for participatory parity enables us to explore the access of forced migrant survivors of SGBV in the UK to social justice. In order to assess the extent to which survivors have such access we must explore the extent to which they experience equality in distribution of resources, social status and political voice.

Methods

The findings presented in this paper come from an initial analysis of 15 interviews with

stakeholders working with forced migrant SGBV survivors in the UK and the literature review which underpinned this work focussed on 93 studies identified in multiple databases. The research was undertaken as part of the *Sexual and gender-based violence in the refugee crisis: from displacement to arrival* (SEREDA) project.¹

Equality of distribution of resources

This dimension of parity considers whether structures that ensure inclusion enable independence and voice in economic resources and distribution of earnings (Fylkesnes, 2016). While forced migrants await a decision to their asylum claim they remain in a limbo state unable to work or study for future careers. In the UK they are not permitted to work for 12 months after which time the process for applying for the right to work is so opaque as to be unutilised. Many forced migrants wait months or years for a decision during which time they live in a state of uncertainty. Lack of employment or study opportunities means they often are unable to get on with their lives and live in fear that they may be deported back to the place where persecution occurred. During this period, they live on an income that is lower than state benefits. Whilst asylum seekers and failed asylum seekers are not permitted to work, some do access employment in a bid to repay debts to people traffickers, remit to family, or to simply survive. Their vulnerable position as illegal workers puts them at risk of exploitation – with women particularly vulnerable to sexual exploitation (Phillimore 2011; 2016) and few receiving anything like the minimum wage (Lewis et al., 2014).

The reality for many forced migrants is movement between meagre state support and destitution. As we outline below it is difficult for those who have experienced SGBV to disclose or “prove” that they are survivors. The majority will fail in their first attempt at getting refugee status whereupon they are evicted from their housing in under 24 hours, and made destitute with no recourse to public funds whilst still not permitted to work. Women are at great risk of further SGBV when homeless with some having to depend on transactional sex in order to gain access to shelter.

Forced migrants are also denied the right to adequate living conditions. The Government has contracted out asylum housing to private companies whose prerogative is to make a profit. They have no choice where

they live and are dispersed across the UK. Dispersal separates them from support networks, from established medical care and the NGOs that provide them with support. Some are sent to hostels that are mixed gender. Such housing is located in some of the most deprived neighbourhoods (Phillimore & Goodson, 2006) in conditions that are below the minimum standards acceptable for the general population (Phillips, 2006). There is clear evidence that the dispersal system impacts negatively upon the economic and well-being outcomes of refugees even years after they have received leave to remain.

While dispersal and destitution are clearly highly problematic some asylum seekers, whether failed or still in process, are even less fortunate. Despite the High Court ruling that Fast Track Detention was unfair, over 10,000 asylum seekers have been detained on arrival since 2005. The brevity of the assessment process was such that many were assessed and deported within weeks of arrival – incarcerated despite not having committed any crime (Taylor, 2017). Others are detained for long periods prior to removal in extremely poor conditions wherein they are denied access to critical medications such as HIV retro-virals or support to address conditions such as PTSD following SGBV (Phillimore & Thornhill, 2010). Despite eventually admitting thousands of refugees to the UK in recognition of their experience of SGBV, resources to support recovery are scant. Having lived in limbo and poverty for years with the aftermath of trauma or continuing to be subject to SGBV it is difficult for survivors to recover sufficiently to be socially mobile.

Equality of social status

This dimension of parity expects that everyone has equal opportunity to achieve social esteem and be equally respected and that no one is excluded from social interactions on the basis of perceived unequal cultural values. A key problem for asylum seekers and failed asylum seekers is misrecognition. Repeated Immigration Ministers have claimed that asylum seekers are economic migrants.

In the asylum determination process asylum seekers are deemed “bogus” unless they can prove otherwise. They are asked to repeat their asylum story over and over again with consistency and detail seen as evidence of authenticity (Herlihy & Turner, 2007). Neuropsychologists have demonstrated using brain scans that individuals who have experienced trauma and have PTSD experience physical changes to their brain that compromise both cognition and memory. It is likely to be im-

1 <https://www.birmingham.ac.uk/research/activity/superdiversity-institute/research/projects/sereda.aspx>.

possible for forced migrant survivors to tell their story in exactly the same way at every interview. Evidence shows that some women fear further persecution if they disclose and they feel ashamed of what has happened to them. Further, after interviews which ask for detail such as what happened, how many times, what with and by which people forced migrants are sent away without any psychological support. One of the NGO interviewees in the SEREDA study told us how experiences of the asylum system led to survivors losing all trust in the state, something which affected their ability to settle in the long term;

Or would you trust those services to actually help you when all the evidence so far you have experienced in the UK, is just sometimes horrific and then that lack of integration as well, you know resilience is built up through supporting networks, being loved and feeling safe, you know feeling like you are looked after and if you are not allowed to integrate I think that would have an impact...

The vulnerability of forced migrant asylum seekers is obscured by a media that portrays them as a security risk, with asylum seeking conflated with terrorism in some tabloid newspapers. Mis-framing frequently results in discrimination and racist harassment leaving forced migrant and asylum seeker populations isolated at a time when they had been separated from everyone they knew (Phillimore, 2011).

The failure to recognise individuals' skills and experience and their willingness to contribute (Stewart et al., 2008), instead portraying them as feigning persecution to access benefits is insulting to individuals who, until conflict or persecution in their country of origin, were financially independent with a decent quality of life. The denial of individuals' losses, of friends, family, home and country is a further insult. Unable to reach the income target needed to apply for family reunification forced migrants are frequently in the humiliating and emotionally painful position of gaining some kind of refugee status but being unable to reunite with their spouses or children.

Equality of political voice

This dimension implies that everyone should have a fair chance to influence decisions that affect them. Hölscher (2012) outlines mis-framing as the set of criteria that determine admission and membership. While the UK has obligations under the 1951 Convention, the majority of its efforts in relation to

forced migrants have concerned hardening borders with a view to preventing entry. Once arrived asylum seekers are denied sufficient and adequate legal advice to make sufficiently robust claims with high burdens of proof placed upon traumatised individuals who frequently lack the language skills, legal knowledge or financial resources to evidence their claims sufficiently. The UK asylum system has been designed to exclude, rather than admit, forced migrants.

Those who are successful in their asylum claims are still not permitted political voice, with citizenship dependent on multiple factors including length of residence, good behaviour, passing tests and demonstrating financial independence. Although asylum seeking has become increasingly politicised, successful forced migrants (i.e. refugees) are unable to vote and thus to collectively act to undermine misrepresentation and mis-framing. Failed asylum seekers live in fear of deportation with many incarcerated awaiting forced return thus they exist in a liminal state the uncertainty of which is psychologically damaging (Burnett & Peel 2001; Phillimore 2011). The vulnerability of forced migrants and the often horrific nature of SGBV experienced by many is a hidden reality of the so-called refugee crisis.

Discussion and conclusion

Many forced migrants have experienced, are experiencing or are vulnerable to SGBV across the refugee journey with vulnerability continuing once in the country of refuge with forced migrants living in impoverished conditions frequently dependent upon their abusers for survival. Nonetheless, SGBV has a low profile in the discourse around forced migration which are dominated by unfounded claims of forced migrants as a threat to nation states. Given the vulnerability of SGBV survivors, we might expect their safety, recovery and ability to resettle would be a priority yet the UK explicitly pursues a social injustice agenda whilst simultaneously condemning the social injustices to which forced migrants are subject to in their countries of origin. There is a need to recognise the multiple, over-lapping, multi-scaled and institutionalised social injustices experienced by forced migrant SGBV survivors within the UK. These include detention when no crime has been committed, living and working conditions that increase vulnerability, restricted access to health and welfare, racism, discrimination and the failure to provide support with recovery. Instead of looking at the needs of vulnerable survivors and taking actions to re-

duce that vulnerability, the UK exposes such individuals to further harms be that psychological through the insensitive determination process or physical through enforced homelessness and destitution. Asylum support practice increases the risk that survivors will experience further abuse, a situation that would be deemed outrageous if applied to UK citizen SGBV survivors.

Fraser (2008; 2015) argues that structures for social justice through redistribution and social recognition should occur at global level. While we might argue that attending to the global injustices which drive forced migration and associated SGBV is difficult at national level, the actions taken within national borders by states responsible for provision of refuge is entirely within their power. Yet the UK Government steadfastly refuses to address these issues while forced migrants are in the liminal space that is the asylum system. Ensuring social justice for forced migrants survivors seeking refuge within the UK's national borders is feasible if there is political will to change. Striving for social injustice would mean ensuring parity of participation for forced migrants in terms of economic, social and political equality. Equality would mean the introduction of humane determination processes, levels of support and living conditions, free access to health care, specialist services for forced migrant survivors, the abolishment of appeal and leave renewal application fees and greater access to family reunion amongst other things. These would have associated political and financial costs but in the longer term would help support integration and reduce the likelihood of the moral slippage associated with institutionalised social injustice (Phillimore, 2018).

References

Burnett, Angela & Michael Peel (2001). What brings asylum seekers to the United Kingdom? *British Medical Journal*, 322(7284), 485.

Cheung, Sin Yi & Jenny Phillimore (2016). Gender and forced migrant integration: a quantitative analysis of integration and social policy outcomes. *Journal of Social Policy*.

Craig, Gary, Tania Burchardt & David Gordon (2008). *Social justice and public policy: Seeking fairness in diverse societies*. Policy Press.

Forced Migrant Council (2017). Who's who. Available at: http://www.forcedmigrantcouncil.org.uk/policy_research/the_truth_about_asylum/the_facts_about_asylum. Accessed 11.01.2017.

Fraser, Nancy (2008). *Scales of injustice: re-imagining political space in a globalising world*. Cambridge: Polity Press.

Fraser, Nancy (2010). Injustice at intersecting scales: on social exclusion and the global poor. *European Journal of Social Theory* 13 (3) 363-371.

Fraser, Nancy (2015). Reframing justice in a globalising world. *New Left Review* 36.

Freedman, Jane, (2016). Sexual and Gender-Based Violence against Refugee Women: A Hidden Aspect of the Refugee "Crisis". *Reproductive Health Matters*, 24 18–26.

Fylkesnes, Marte Knag (2016). Nancy Fraser's Framework of Social Justice. Seminar delivered 12.12.16.

Herlihy, Jane and Stuart Turner (2007). Asylum claims and memory of trauma: sharing our knowledge. *The British Journal of Psychiatry*, 191(1), pp. 3-4.

Lewis, Hannah, Louise Waite & Stuart Hodgkinson (2014). *Tackling forced labour among forced migrants and asylum seekers: a guide*. Leeds: University of Leeds.

Phillimore, Jenny (2018). Migration and social justice: parity of participation for asylum seekers in the UK? In Ed. Craig, Gary. *Handbook on Social Justice*. Cheltenham: Edward Elgar pp: 302-313.

Phillimore, Jenny (2011). Approaches to welfare provision in the age of super-diversity: the example of health provision in Britain's most diverse city. *Critical Social Policy* Volume 31 Issue 1 pp. 5-29.

Phillimore, Jenny & Lisa Goodson (2006). Problem or Opportunity? Asylum Seekers, Forced migrants, Employment and Social Exclusion in Deprived Urban Areas. *Urban Studies*, 43, 10, 1-22.

Phillips, Deborah (2006). Moving towards integration: the housing of asylum seekers and forced migrants in Britain. *Housing Studies*, 21(4), 539-553.

Rawls, John (1971). *A Theory of Justice*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Taylor, Diane (2017). High court rules more than 10,000 asylum seekers treated unfairly. *Guardian* 17th January 2017. Available at: <https://www.theguardian.com/uk-news/2017/jan/20/uk-high-court-rules-10000-asylum-seekers-treated-unfairly-detained-fast-track>. Accessed 17.01.2017.

The Convention Relating to the Status of Refugees (1951). Article 1. Available at: <http://www.unhcr.org/uk/1951-refugee-convention.html>. Accessed 11.08.2018.

Truong, Thanh-Dam, Des Gasper & Jeff Handmaker (2013). Migration, gender, social justice and human insecurity. In Truong, Thanh-Dam., Des Gasper, Jeff Handmaker &

Sylvia Bergh (eds.) (2013). Migration, gender and social justice. New York: Springer pp3-26.

UNHCR (2013). Sexual violence in conflict. Report of the Secretary-General. A/67/792–S/2013/149.

UNHCR (2016). Global trends in forced displacement in 2015. Available at: <http://www.unhcr.org/576408cd7>. Accessed 10.06.2017.

Women's Refugee Commission (2016). A Girl No More: The Changing Norms of Child Marriage in Conflict. Washington: WRC.

X Valtakunnallinen Muuttoliikesymposium: Mihin suuntaan Suomi kehittyy? Liikkuvuuden ja muuttoliikkeen dynamiikka

Turku 17.–18.10.2019

Siirtolaisuusinstituutti järjestää kymmenennen valtakunnallisen Muuttoliikesymposiumin teemalla Mihin suuntaan Suomi kehittyy? Liikkuvuuden ja muuttoliikkeen dynamiikka. Symposium pidetään 17.–18.10.2019 Turussa.

Yhdeksi keynote-puhujaksi on lupautunut professori emeritus Patrick Manning, (University of Pittsburgh). Hänen esitelmänsä aiheena on Migration in World History.

Symposiumissa on eri alan asiantuntijoita esitelmöimässä kansainvälisestä muutosta, maan sisäisestä muutosta ja liikkuvuudesta sekä ulkosuomalaisista.

Oheisesta linkistä löytyy symposiumin ohjelmarakenne.

<http://www.migrationinstitute.fi/fi/news/muuttoliikesymposium-0>

Peter Kivisto

Professor
Department of Sociology and Anthropology
Augustana College

Immigrant Labor Demand in Comparative Perspective: The United States Past and Present

Keywords: immigration, labor demand, policy, race, xenophobia

A resource rich but population poor nation, the US has relied on immigration to meet labor demands throughout its history, while also confronting anti-immigrant hostility. This paper reviews three eras: colonial conquest and nation building, industrialization and urbanization, and the post-industrial, neo-liberal era.

The oft-repeated description of the US as a nation of immigrants reflects a socio-historical reality insofar as aside from the small minority of Native American people, everyone in the country is either an immigrant or the offspring of immigrants. Americans positively embraced this reality only after the middle of the 20th century—3 decades after the end of mass migration and prior to the beginning of a new migratory wave.

While a majority of Americans continues to view immigrants as contributing beneficially to the nation, the Trump administration revised the mission statement of US Citizenship and Immigration Services—which issues green cards and visas—by deleting the phrase describing the US as a “nation of immigrants.” Trump wears his nativism on his sleeve. This current moment reflects the tension that has always existed in US history about the presence of newcomers. On the one

hand, there are economic reasons for desiring newcomers and certain economic actors who actively work to insure their presence. On the other hand, those hostile to newcomers raise the specter of cultural erosion, complaints invariably shaped by racism. This tension between those calling for the nation to be a relatively open versus those seeking a closed society was and is evident in three distinct historical eras: (1) The Era of Colonial Conquest and Nation-Building; (2) the Era of Rapid Industrialization; and (3) the Post-Industrial, Neo-Liberal Era.

During the first era, the US was a frontier nation, a land of conquest. This entailed the systematic subjugation of Native Americans, leading to a demographic disaster for the continent’s indigenous population. Colonizers saw Native Americans as a doomed people, not as a potential element in an expanding labor force. The geopolitical dynamic involved British colonizers acquiring land held by other European colonizers, evident for example in the incorporation of Mexicans after the Treaty of Guadalupe Hidalgo (1848). This era also set in motion new streams of migration, witnessed during the Gold Rush as the adventurers seeking their fortunes included the Chinese. The westward movement of peo-

ple was justified by the ideology of Manifest Destiny. In this movement, the offspring of the first settlers were joined by recently arrived Western European immigrants. These included land hungry farmers who were instrumental in peopling the Midwest and beyond with Europeans. Such immigrants were also there at the beginning of the birth and dramatic growth of new cities and the emergence of extractive industries such as mining.

Aristide Zolberg's (2006) argument about "a nation by design" and David Fitzgerald and David Cook-Martín's (2014) "culling the masses" illustrate the role of policy makers in shaping who among voluntary migrants got in and were capable of becoming citizens—with explicit racism determining who gets in and who does not.

Exclusion was framed in terms of race, but that being said, the policy was more open than closed, reflecting the need for labor in a resource rich but population poor nation.

The labor picture would not be complete without considering the role played in the national economy by the only involuntary migrants in the US: Africans pressed into slavery. While slavery was found throughout the original colonies, it increasingly became a Southern phenomenon, based on the plantation system. Slave labor was crucial for the region's agricultural economy, based on tobacco, sugar, indigo, and especially cotton. "King Cotton" was the US's major export commodity.

The quest for labor intensified during the rapid post-Civil War industrialization of the nation, met by mass immigration over a half century period beginning around 1880.

It constituted the largest movement of people across borders in history. By 1920, immigrants constituted 15% of the total population. How did these newcomers fit into changing labor demands? Against the grain, Timothy Hatton and Jeffrey Williamson (1998) contend that immigrants did not contribute to economic development and rapid industrialization based on the claim that they did not enter into high-wage high growth occupations. Their case has been rebutted by the preponderance of other scholarship, summarized by Charles Hirschman and Elizabeth Mofgord's (2009: 5) claim that the real issue is not skill level, but what role they played in fulfilling the "demand for labor in manufacturing and other key sectors of an industrial economy." During this time period, employment in manufacturing rose from 14 to nearly 25% of the workforce.

Given that industrialization and urbanization were linked, cities grew exponentially. Old stock white Americans remained in rural areas, perhaps in part due to cultural antipa-

thies to city life. Immigrants, by contrast, accelerated the growth of cities, and by the early 20th century, it was clear that the manufacturing sector was "almost completely dependent on immigrant workers" (Hirschman and Mofgord 2009: 6). There were particular niches associated with different immigrant groups. Thus, of the three largest groups, Poles were associated with steel, mining, and meatpacking, and Jews with the textile industry. Italians, by contrast were both spread more widely across manufacturing industries, but also had a significant presence in construction and "pick-and-shovel" jobs that were instrumental to the growth of cities. By the time native-born rural whites began migrating to cities, the immigrant second generation was coming of age. Migration was low in the South, which remained agrarian and which, with the institutionalization of Jim Crow succeeded in exploiting cheap black labor—slavery having been replaced by the debt peonage of the sharecropper system, aided by the role of state governments in creating penal systems that amounted to de facto slavery.

Nativist hostility intensified during the era of mass migration, resulting in the passage of the National Origins Act in 1924 that effectively put an end to it. Labor demand declined precipitously during the Great Depression, but grew again during World War II. Shortages during the 1940s were met by the migration of rural blacks to the industrial North and by the Bracero Program, a contract labor program that employed workers from Mexico and countries in the Caribbean.

A new migratory wave began after the passage of the Hart-Cellar Act in 1965. The Act dismantled the racist national origins quotas, and set up seven categories of migrants, with preference for family reunification. The assumption of lawmakers was that this would not—nor was it intended—to produce mass migration. However, immigrants came in large numbers—indeed, the last decade of the 20th century witnessed the largest numerical influx of newcomers in the nation's history. This occurred during a major transformation of the economy, the dawn of neoliberalism and the hegemony of finance capital. Deindustrialization characterized the 1970s, resulting in the emergence of what became known as the "Rust Belt." Soon thereafter, the high-tech sector took off and the health-care sector grew. In short, workers were needed at the high-skilled end of the economy and at the lowest end, but gaps developed in the middle.

By the end of the 20th century, the Baby-Boomer Generation began its exit from the labor force. There are not enough young native-born Americans to meet new demands

for workers. As with the past, part of the debate between those hostile to immigration and those supportive of it has much to do with whether immigrants are substitutes for native-born workers (“they are taking our jobs”) or are complements meeting labor shortages. The evidence points to most being complementary. A recent Brookings Institution/Partnership for a New American Economy report concluded, “Our economy is dependent on immigrant labor now and for the future” (Singer 2012). This is true at both the high-skilled and low-skilled ends of the economy. At the high-skilled end, they now represent 23% of all workers in information technology and high-tech manufacturing. At the low-skilled end—construction, food service, and agriculture—they constitute 20% of the workforce. In the accommodation and hospitality sector (hotels, restaurants), immigrants represent 31% of the workforce. In private households, they account for 49% of the workforce.

A deep recession in 2008, the worst since the Great Depression, was followed by a slow and uneven recovery. Despite the dislocations caused by the recession, the trends in the high-skilled sector indicate that demand is being met, in part due to H1-B visa overstayers. However, with a current tight labor market and with declines in undocumented immigrants and the return home of some low-skilled workers, the situation is different at that end of the economy. As the *New York Times* economics columnist Eduardo Porter (2017: B1) put it recently, the danger from low-skilled immigrants is “not having them.”

This is a reflection of a policy problem. The 1965 Act and subsequent legislation

have not done a good job of finding ways to be responsive in a nimble way to labor shortages. During the first two decades of the 21st century, legislative reform has been stymied by right-wing Republicans. Hostility rivets on the undocumented, who are perceived to be located in the low-skilled sectors of the economy. Thus, ICE targets workplaces such as meat processing plants and 7-11 stores. However, anti-immigrant animus extends to legal migrants. The result is that the symbolic politics of xenophobes—reflected in the current White House—have made rational policy making difficult if not impossible.

References

- Fitzgerald, David Scott and David Cook-Martín (2014). *Culling the Masses: The Democratic Origins of Racist Immigration Policy in the Americas*. Cambridge: Harvard University Press.
- Hatton, Timothy J. and Jeffrey G. Williamson (1998). *The Age of Mass Migration: Causes and Economic Impact*. New York: Oxford University Press.
- Hirschman, Charles and Elizabeth Mogford (2009). “Immigration and the American Industrial Revolution from 1880 to 1920.” *Social Science Research*, 38 (4), 897–920.
- Porter, Eduardo (2017), “The Danger from Low-Skilled Immigrants: Not Having Them,” *The New York Times*, August 8: B1.
- Singer, Audrey (2012). *Immigrant Workers in the U.S. Labor Force*. Washington, DC: Brookings Institute.
- Zolberg, Aristide R. (2006). *A Nation by Design: Immigration Policy in Fashioning America*. Cambridge and New York: Harvard University Press and the Russell Sage Foundation.

Kansainvälinen Siirtolaisjuhla

Suomen Siirtolaisuusmuseon päätapahtuma kesällä on Siirtolaisjuhla, joka pidetään sunnuntaina 14.7. klo 15 alkaen Maaailman Raitilla Peräseinäjoen Kalajärvellä. Ulkosuomalaisten tervehdyksiä toivotaan perinteiseen tapaan eri puolilta maailmaa. Tilaisuus on kaikille avoin ja maksuton.

Tervetuloa!

www.siirtolaisuusmuseum.fi
www.emigrantmuseum.fi

Linda Bäckman

FT, SLS-tutkija, Åbo Akademi,
Linda.i.backman@abo.fi

Sari Pöyhönen

FT, Professori, Jyväskylän yliopisto,
Soveltavan kielentutkimuksen keskus
sari.h.poyhonen@jyu.fi

Superdiversiteetti ja muuttoliikkeet

Avainsanat: superdiversiteetti, muuttoliikkeet, väestöjen moninaistuminen

*Väestöjen moninaistumista kuvaava käsite "superdiversiteetti" on viime vuosikymmenen ajan lisääntyvästi toiminut lähestymistapana muuttoliikkeiden tutkimuksessa. Superdiversiteetti on tarkoitettu viittaamaan eri tekijöiden vuorovaikutukseen, jolla on merkitystä niin yksilökuin yhteiskuntatasollakin. Käsite kyseenalais-
ta perinteiset käsitykset niin "valtaväestöstä" kuin "maahanmuuttajaryhmistä", ja johtaa uusiin tulkintoihin muun muassa maahanmuuton ja integroitumisen havainnollistamisessa. Tässä artikkelissa esittelemme käsitettä ja sen merkitystä marraskuussa 2018 järjestetyistä Argumenta-seminaarista poimittujen esimerkkien avulla.*

Superdiversiteetti on käsitteenä saavuttanut suuren suosion muuttoliikkeiden tutkimuksessa viime vuosikymmenen aikana. Antropologi Steven Vertovecin esittämällä käsitteellä viitataan muuttoliikkeiden ja väestöjen moninaistumiseen sekä eri tekijöiden vuorovaikutukseen. Vertovec (esim. 2006) tarkoittaa superdiversiteetillä paitsi maahanmuuttajien erilaisia kokemuksia, mahdollisuuksia, rajoituksia ja kehityskäaria myös laajempia sosiaalisia ja taloudellisia kytköksiä. Maahanmuutto on muuttanut volyymiaan ja muotoaan, mikä ilmenee muun muassa siinä, etteivät samaa etnistä ryhmää edustavat henkilöt välttämättä koe maahanmuuton ja integroitumisen prosesseja

samalla tavalla. Myös hegemoniset kategoriat, kuten kieli (esim. Blommaert & Rampton 2011) saavat uusia tulkintoja näissä maahanmuuton ja integroitumisen prosesseissa.

Alun perin Vertovec kuvasi käsitteellä Lontoa, ja vertaili perinteistä maahanmuuttoa Britannian entisistä siirtomaista nykyajan monitahoisiin muuttoliikkeisiin, jotka ovat laajempia kuin nopeampia kuin aiemmin, sekä koskettavat myös alueita, jonne perinteisesti ei ole muutettu muista maista. Superdiversiteetin käsite on myös tarkoitettu huomiomaan eri tekijöiden, kuten iän, yhteiskuntaluokan, oleskelulupatyypin, tai sosiaalisen pääoman vuorovaikutusta sen sijaan, että muuttoliikkeitä tai moninaisia väestöjä kuvattaisiin pelkästään kansallisuuksien tai etnisyyden kautta. Toisin sanoen tarkoitukseksi on siirryä ajatuksesta maahanmuuttajista yhtenäisenä ryhmänä moniulottuvaisempaan käsitteellistämiseen. Esimerkiksi Suomessa asuva venäläinen saattaa olla opiskelun, työn tai perhesiteen kautta muuttanut henkilö, turvapaikanhakija tai pakolaistaustainen; hän saattaa noudattaa eri uskontoa tai ei mitään; hän saattaa olla korkeasti koulutettu tai vailla koulutusta; hän saattaa puhua eri kieliä (myös ensikielinsä), ja kaikilla näillä tekijöillä saattaa olla vaikutus hänen identiteettinsä sekä siihen, miten yhteiskunta voi häntä tukea.

Superdiversiteetti ei tietenkään koske pelkästään maahanmuuttajia, vaan koko yhteiskuntaa, eikä mikään yhteiskunta ole ikinä ollut tai tule olemaan homogeeninen, vaikka kansallismieliset haluaisivat niin uskotella. Nykymaailmassa, varsinkin länsimaissa, liikkuvuus on helpompaa ja yleisempää kuin koskaan. Tämä tarkoittaa, että perinteisiä käsitteitä, joilla esimerkiksi kotoutumista on kuvailtu, on syytä uudelleenarvioida. Mihin uusien tulokkaiden pitäisi "kotoutua"? Mitä tarkoittaa "valtaväestö"? Millä käsitteillä moninaisia ilmiöitä ja identiteettejä tulisi kuvailla? Superdiversiteetissä on siis kyse niin kuvailevasta käsitteestä kuin ilmiöstä, joka vaikuttaa muun muassa valintoihin niin hallinnollisissa käytänteissä kuin tutkimuksessakin.

"Changing patterns of migration and superdiversity"

Etnisten suhteiden ja kansainvälisen muutoliikkeen tutkimuksen seura ETMU ja Siirtolaisuusinstituutti järjestivät marraskuussa 2018 avoimen Argumenta-seminaarin "Changing patterns of migration and superdiversity". Seminaarissa tarkasteltiin kriittisesti superdiversiteettiä käsitteenä, sen nykykäyttöä ja potentiaalista selitysvoimaa. Esityksessään Jenny-Louise Van der Aa (Tilburgin yliopisto) valaisi, miten turvapaikkajärjestelmä ja siihen kuuluvat puhutellut eivät kohtaa todellisia elämäntilanteita ja -kertomuksia. Kertomukset, jotka eivät vastaa turvapaikkajärjestelmän tuottamaa normatiivista tarinaa, katsotaan olevan epäuskottavia, mikä johtaa kielteiseen päätökseen. Esimerkiksi seksuaalivähemmistöstä edustavan aktivistin turvapaikkakertomusta pidetään lähtökohteisesti uskottavampana kuin sellaisen henkilön, joka ei vielä itselleenkaan ole kunnolla kielentänyt seksuaalista identiteettiään, mutta on silti joutunut perheensä hylkäämäksi tai poliittisen vainon kohteeksi. Kertomuksessa esiintyvät tauot ja epäröinnit sekä tulkauksen vaikeudet saatetaan tulkita ajan pelaamiseksi ja ovat omiaan lisäämään kertomuksen epäuskottavuutta.

Turvapaikkapuhutteluista on tuoretta tutkimusta myös Suomessa. Esimerkiksi Laura Tarvainen ja Sanna Hautala (2018) ovat tutkineet turvapaikkaa käsittelevien viranomaisten hallinnan mekanismeja ja yksilön navigoimista järjestelmässä rajallisilla/raja-etuilla resursseilla. Turvapaikanhakijan kertomuksen uskottavuus on puntarissa, ja päätös kallistuu painavampaan ei-vaakakuppiin. On vaarana, että ihmisoikeudet eivät toteudu viranomaisten suppean näkemyksen takia. Myös kielitaidolla ja käytettävissä olevilla kie-

liresursseilla on merkitystä päätöksiä tehdessä. Nina Sivunen (2019) on tutkimuksessaan haastatellut kuuroja turvapaikanhakijoita, jotka ovat kertoneet kielellisistä ongelmista vastaanottokeskuksessa ja turvapaikkapuhutteluissa. Kuurot turvapaikanhakijat ovat superdiversiteetin marginaalissa.

Jenny Phillimore (Birminghamin yliopisto) puolestaan esitteli tutkimushanketta, jossa vertaillaan terveydenhuollon mukautumista superdiversiteettiin neljässä Euroopan kaupungissa (Birmingham, Bremen, Lissabon ja Uppsala). Tutkimus osoittaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon ongelmat ovat paitsi globaaleja myös paikallisia. Kriittinen kysymys onkin, tunnistaako sosiaali- ja terveyshuollon järjestelmä tätä moninaisuutta, ja tuottaako se mahdollisesti omilla hallinnollisilla käytänteillään ja kategorioillaan epätasa-arvoa. Monikansallisessa tutkimuksessa tarkastellaan, mistä ja miten asiakkaat hakevat apua terveydellisiin ongelmiinsa, ja missä ja miten niihin vastataan. Tutkimuksesta käy ilmi, että kolmannen sektorin toimijoilla (Iso-Britanniassa ns. Big Society) on tärkeä tehtävä yhdistää yksilöt ja sosiaali- ja terveyspalvelut. Viranomaisten siiloutuminen omiin alueisiin voi sumentaa näkymän yksilön kokonaistilanteeseen, joka kolmannen sektorin toimijoilla on. Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat mitä suurimmassa määrin kielellisiä palveluita, jotka edellyttävät kielellistä herkkyyttä, taitoa toimia tulkkien kanssa sekä kykyä ylittää kielen rajat.

Puheenvuorojen lisäksi seminaarissa kuultiin paneelikeskustelu aiheesta "How super is superdiversity?". Keskusteluun osallistuivat Jenny-Louise Van der Aa, Reetta Toivanen (professori, Helsingin yliopisto), Faith Mkwesha (tutkija, Helsingin yliopisto) ja Khalid Idriss (projektisuunnittelija, Suomen Pakolaisapu). Keskustelussa pohdittiin, millaisia alueita esimerkiksi Suomen maahanmuuttokeskustelussa on vielä tunnistamatta, ja toisiko superdiversiteetti tähän uuden näkökulman.

Yleistetyt "maahanmuuttajaryhmät"

Kun tasavallan presidentti Sauli Niinistö puhui uudenvuodenpuheessaan muuttoliikkeistä, hän korosti osallisuutta ja tahtoa sopeutua "yhteiskuntaamme". Osana vastuun kantamista hän mainitsi "omien ohjaamisen". Uudenvuodenpuheessa korostuu perinteisesti muun muassa pronominiin käytön kautta ajatus kansasta yhtenäisenä yhteisönä. Ketkä kuuluvat mainittuun "yhteiskuntaamme", ja ketkä lasketaan ulkopuoliseksi, joiden on omatoimisesti pyrittävä sopeutumaan? Poliittisessa puheessa tuotetaan usein

kuvaa ryhmistä, joiden on oman pyrkimyksen kautta liikuttava kohti "yhteiskuntaa", joka mielletään yleensä eheänä ja yksimielisenä. Vailla oleskelulupaa olevat, ja usein myös pakolaisstatuksen saaneet, ovat tämän diskurssin yleistettynä kohteena, joihin lähivuosina on vielä yhdistetty islamin usko. Presidentin puheessa myös "omien ohjaaminen" vahvistaa mielikuvaa yhtenäisistä ryhmistä. Ketkä ovat kenelle omia?

Puhe sai osakseen kritiikkiä muun muassa Vihreiden entisen kansanedustajan Ozan Yanarin kirjoituksessa "Mystisestä maahanmuuttajayhteisöstä tässä terve!". Kuten Yanar tuo esiin, käsitteet "maahanmuuttajaryhmistä" tai "-yhteisöistä" ovat harhaanjohtavia. Superdiversiteettiä hyödyntävän tutkimuksen yhtenä tavoitteena on purkaa tällaisia käsityksiä ja käsitteitä, ja tutkia, millä eron kategoriailla on merkitystä erilaisiin yhteiskun-

nallisiin kysymyksiin vastaamisessa ("what difference makes a difference").

Lähteet

- Blommaert, Jan & Ben Rampton (2011). Language and Superdiversity. *Diversities*, 13 (2), 1–21.
- Sivunen, Nina (2019). An Ethnographic Study of Deaf Refugees Seeking Asylum in Finland, *Societies* 9 (1), 2. <https://doi.org/10.3390/soc9010002>.
- Tarvainen, Laura & Sanna Hautala (2018). Pa-perittomuuteen pakotetut. *Oikeus* 47 (4), 338–357.
- Vertovec, Steven (2006). *The emergence of super-diversity in Britain*. Centre on Migration, Policy and Society. Working paper no. 25. Oxford: University of Oxford.

Karin Lindfors & Asta Lumikero (red.)

Den första veckan grät jag...

Pris 15 € + leverans

<http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi>
Eller: krhemi@utu.fi

Den erfarenheten delas av många i en ny bok om finlandssvenskt kvinnoliv i Sverige. Boken har fått titeln "Den första veckan grät jag..." och beskriver känslan av att anlända till ett land där man talar samma språk men ändå blir bemött som en främling. I personliga intervjuer skildrar fjorton finlandssvenska kvinnor, idag mellan 69 och 95 år gamla, sitt första möte med Sverige.

Gemensamt för dem är att alla har flyttat från Finland till Sverige mellan 1940- och 1980- talet. Alla har ett långt yrkesliv bakom sig och ingen är s.k. kändis. De kände att de reste till ett land som de förstod sig på, men mötet kunde bli chockartat. Idag ser de tillbaka på sina långa liv med många minnen och skarpsynta observationer om dagens svenska samhälle.

Bokens redaktörer Karin Lindfors och Asta Lumikero har sammanställt intervjuerna till en fängslande berättelse om vilket stort steg det var att emigrera då, jämfört med dagens globaliserade värld. Berättelserna visar på den kluvenhet som finns hos både den som anländer och den som tar emot. Det nya och främmande möter man med frågor, egna föreställningar och fördomar. Ett evigt mönster går igen, idag är det nya grupper som är föremål för tankemodellen vi och dom. "Den första veckan grät jag..." är både kvinnohistoria och en del av Sveriges och Finlands historia.

Mika Helander

VTT, dosentti, yliopistonlehtori
Åbo Akademi
mika.helander@abo.fi

Tilapäisten työperäisten muuttajien asema ja merkitys Suomessa¹

Avainsanat: tilapäinen työperäinen maahanmuutto, vierastyöläiset, sosiaaliturva, kansantalous, suhdanteet

Artikkeli käsittelee tilapäistä työperäistä maahanmuuttoa, ja erityisesti tilapäisesti Suomessa työskentelevien sosiaaliturvaa, kyttyä talouden suhdanteisiin sekä kansantaloudellista merkitystä. Artikkelissa todetaan erityisesti kolmasista maista tulevien tilapäistyöntekijöiden tilanteen vielä hiljattain muistuttaneen Manneuroopan vierastyöläisilannetta 1970-luvulla Suomen sosiaaliturvan asumisperusteisesta johtuen. Kansallinen lainsäädäntö ja EU-säännökset ovat kuitenkin hiljattain parantaneet tilapäistyöntekijöiden asemaa ja sosiaaliturvaa.

Keskustelu työperäisestä maahanmuutosta lisääntyy, ja Suomen väestörakenteen ja huoltosuhteen ongelmallisuus tiedostetaan yhä paremmin. TELA:n johtaja Suvi-Anne Siimes totesi huhtikuun lopulla Talouselämässä työperäisen maahanmuuton olevan välttämättömyys, jotta Suomi voi tulevaisuudessa selvitä eläkkeistään. Aiemmin vuonna 2013 Juhana Vartiainen ja Osmo Soininvaara peräänkuuluttivat työperäisen maahanmuuton helpottamista matalapalkka-aloille, joiden palkkasääntöjä heidän ehdotuksen mukaan pitäisi purkaa. Anders Borg ja Juhana Vartiainen peräänkuuluttivat myös Valtioneuvostolle tekemässään raportissa vuonna 2015 enemmän työperäistä maahanmuuttoa. Yrittäjät ovat enenevässä määrin tulleet julkisuuteen valittaen työvoimapulaa, ja ovat perään-

kuuluttaneet työperäisen maahanmuuton helpottamista. Eduskuntavaaleissakin tänä keväänä aihe oli esillä, ja siitä keskusteltiin muun muassa työvoiman saatavuusharkinnan muodossa. Keskustelu on jatkunut aivan viime päivinä esimerkiksi Yleisradiossa sekä Hufvudstadsbladetissa, jonka artikkelin yksinkertaistuksia saatavuusharkinnan kannattukseen liittyen eri puolueissa ja järjestöissä tutkijatohtori Rolle Alho oikaisi, sekä painotti vastuullisen työperäisen maahanmuuton merkitystä. Vastuullisuus merkitsee nähdäkseni sitä, ettei työperäistä maahanmuuttoa toteuteta ainoastaan yritysten tai hyvinvointivaltion rahoittamisen näkökulmasta tai suhdannepoliittisena puskurityövoimana, vaan varmistetaan myös, että tulevien työntekijöiden työehdot ja -olosuhteet sekä sosiaaliturva ovat asianmukaiset, ja ettei Suomen työmarkkinoiden toimintaa häiritä vierastyöläisten avulla.

1970-luvulla maiden välinen muuttoliike Euroopassa oli suurelta osin suhdannepoliittista ja perustui eräissä kansantalouksissa esiintyneeseen suureen työvoiman kysyntään. Suhdannepoliitikassa oli Euroopan pienissä maissa Peter Katzensteinin mukaan selkeästi kaksi eri linjaa. Manner-Euroopan pienet maat (sekä myös suuret maat kuten Saksan LTV) harjoittivat vierastyöläispolitiikkaa, jossa työvoiman tuonnilla pyrittiin

vastaamaan korkeasuhdanteen aikaiseen työvoimapulaan, ja matalasuhdanteen aikana ulkomailta tulleen työvoiman odotettiin palaavan kotimaihinsa. Tämä ei kuitenkaan toteutunut vaan useat tulijat myös jäivät kohdemaihinsa puutteellisesta sosiaaliturvasta riippumatta.

Vierastyövoiman houkuttelemisen sijaan Pohjoismaissa devalvoitiin valuutta matalasuhdanteen aikana, jolloin lisättiin kysyntää työmarkkinoilla ja luotiin lisää työskentelymahdollisuuksia ja työttömyyttä saatiin pienennettyä. Korkeasuhdanteen aikana työllisyystilanne maissa oli hyvä, ja esimerkiksi Ruotsi toi tällöin työvoimaa ulkomailta kuten Suomesta, joka pääsi myös osalliseksi Ruotsin hyvästä sosiaaliturvasta. Matalasuhdanteen aikana devalvoitiin, eikä maahanmuuttajien tarvinnut näin ollen lähteä maasta vaan työtilaisuudet pysyivät.²

Suomen liityttyä EU jäsenyyden myötä myös Euroopan valuuttaunioniin 1995 devalvoitumahdollisuus katosi. Nyt ei työllisyyttä matalasuhdanteen aikana voida parantaa devalvoimalla,³ vaan työvoimaa joudutaan vähentämään ja työttömyys lisääntyy. Korkeasuhdanteen aikana sen sijaan monilla aloilla vallitsee työvoimapula ja työvoimaa rekrytoidaan myös ulkomailta. Viime vuosien työperäinen liikkuvuus on osoitus tästä, vaikka suhdanne ei kaikilta osin olekaan ollut kovin hyvä. Tällä hetkellä kuitenkin esiin-tyy työvoimapolua useilla toimialoilla ja alueilla Suomessa.

Ulkomaisen tilapäistyövoiman toimialat ja sosiaaliturva

Erityisesti suhdanneherkällä rakennusalaalla ulkomaisen työvoiman määrä on Rakennusteollisuuden mukaan suuri, ja vuonna 2016 Uudenmaan alueella joka neljäs työntekijä oli ulkomaalainen. Muualla maassa ulkomaalaisten osuus oli 5 %. Rakentaminen on merkittävä toimiala, ja se kattaa Rakennusteollisuuden mukaan jopa 20 % Suomen työllisyydestä.

Tilapäisesti palkattujen ulkomaisten työntekijöiden tilanne maatalouden kausityössä, erityisesti kolmansien maiden kansalaisten osalta, on Suomessa viime vuosina tietyssä mielessä muistuttanut vierastyöläisten asemaa 1970-luvun Manner-Euroopassa. Yhteneväisyyksinä näillä ryhmillä on irrallisuus sekä marginaalinen ja epävirallinen asema yhteiskunnassa, jossa työskentelevät ja oleskelevat. Siihen, että maatalouden ulkomaiset tilapäistyöntekijät tältä osin voidaan rinnastaa Euroopan vierastyöläisiin ovat vaikuttaneet pendelöinti ja kausityö sekä jossain määrin Suomen asumisperusteinen

sosiaaliturva, koska henkilöön kohdistuvat yhteiskunnan velvoitteet ovat jääneet pääasiassa kotimaan kannettavaksi kotipaikan ollessa ulkomailla. Verot on kuitenkin yleensä maksettu Suomeen.

Matkailussa, erityisesti hiihtokeskuksissa, hotelleissa ja ravitsemusalalla, sekä ammattiurheilussa esiintyy myös paljon tilapäisesti Suomessa työskenteleviä ulkomaalaisia. Lisäksi Suomessa on kautta aikojen ollut tilapäisesti töissä paljon ulkomaisia tanssimuusikkoja ja esiintyviä taiteilijoita. Myös kodinhoidossa ja au pairina on perinteisesti ollut jonkin verran ulkomaisia tilapäistyöntekijöitä. A-studiossa todettiin hiljattain (7.5.) metallialan, siivousalan, ICT:n sekä sosiaali- ja terveysalan työllistävän paljon työperäisiä maahanmuuttajia. Nämä ihmiset työskentelevät tilapäisesti Suomessa siksi, että EU-kansalaiset eivät nykypäivänä ole erityisen halukkaita muuttamaan pysyvästi toiseen maahan, ja kolmansista maista tulevilla on määräaikaiset työntekijän oleskeluluvat sekä rajallinen mahdollisuus tuoda perhe mukaan Suomeen. Alle 90 vuorokauden työskentelyyn ei tavallisesti kuitenkaan tarvita työ lupaa.

Suomen sosiaaliturvaa kutsutaan pääosin asumisperusteiseksi. Tämä tarkoittaa, että olakseen suomalaisen sosiaaliturvan piirissä tulee henkilön olla henkikirjoilla Suomessa, ja tarkemmin määriteltynä jossakin Suomen kunnista. Tällä tavoin henkilö tulee osaksi Suomen väestöä. Esimerkiksi venäjältä tulevilla maatalouden kausityöntekijöillä ei ole kotikuntaa Suomessa. Kunnan tarjoama sosiaaliturva on kaikkein laajin universalistisuudessaan (joka merkitsee, että kaikki asukkaat ovat sen puitteissa) sekä monimuotoisuudessaan hyvinvointipalveluiden seurauksena. Työn kautta saatava sosiaaliturva, kuten työtaturmavakuutus sekä ansiosidonnainen työttömyysturva, ja Kelan kautta saatu sosiaalivakuutus, kuten yleinen sairausvakuutus, ovat kuitenkin myös merkittäviä, vaikkakin kapeampia sosiaaliturvan lähteitä, ja eroavat asumisperusteisesta turvasta.

EU:n kansalaisilleen tarjoama sosiaaliturva on sen sijaan työperusteinen, joka on suojannut esimerkiksi virolaisia työntekijöitä Suomen työmarkkinoilla. Kelan turva on kuitenkin myös sidoksissa oleskeluun, edellyttäen neljän kuukauden asumista Suomessa. Pääosin sosiaaliturva perustuu kuitenkin kotikunnan puitteissa saatuun asumisperusteiseen sosiaaliturvaan.

Pendelöijien määrästä vain veikkauksia

Pendelöinti on erityisen tavallista Suomen ja Viron välisessä liikkuvuudessa, ja EU-sään-

nösten johdosta virolaisilla työntekijöillä on ollut pääsy julkiseen terveydenhoitoon ja muihin palveluihin. Mutta säännöt ovat olleet monimutkaisia, eivätkä työntekijät ole aina olleet tietoisia oikeuksistaan.

Uusi lainsäädäntö tuo kuitenkin vielä parannuksia maiden välillä (erityisesti kolmansista maista tulevien) pendelöivien työntekijöiden ja maatalouden kausityöntekijöiden sosiaaliturvaan. Kausityöntekijöiden sosiaaliturva on myös hiljattain parantunut EU-direktiivien kansallisen toimeenpanon avulla. Asumisperusteisuutta ollaan lievennetty ”rajat ylittävissä tilanteissa”.

Virossa kirjoilla olevia Viron kansalaisia on Suomen työmarkkinoilla useita kymmeniä tuhansia. Tarkkoja lukumääriä ei tiedä kukaan. Erilaisten lähteitten pohjalta voidaan kuitenkin päätyä noin 50 000 pendelöijän lukumäärään kaikki toimialat mukaan luettuina. Lukumäärä vaihtelee vuosien, vuodenaikojen ja suhdanteiden mukaan. Lukumäärän valistunut arvioiminen olisi tutkimuksellisesti merkittävää, ja voitaisiin ehkä tehdä veronumerorekisteriä ja muita verotietoja analysoimalla, tai vaihtoehtoisesti kyselytutkimuksilla esimerkiksi matkustajalaivoilla. Olen ollut yhteydessä veroviranomaisiin tehdäkseen tutkimusta veronumerorekisteristä, mutta toistaiseksi tiedusteluihini ei ole vastattu.

Usein työskentely on keikkaluonteista, joka vaikeuttaa entisestään lukumäärien arvioimista. Eräessä Rolle Alhon kanssa teemmässämme haastattelussa entisessä Puulitossa (nyk. Teollisuusliitto) liiton toimitsija totesi esimerkiksi metsänistutuksiin otettavan muutamaksi päiväksi tai viikoksi istutusporukka Virosta tekemään istutusurakka.

Vuonna 2013 rakennusalan veronumerorekisterissä oli Ylen tietojen mukaan kokonaisuudessaan 53 000 ulkomaista rakennusalan työntekijää. Isoin kansallisuusryhmä oli Viron kansalaiset. Rakennusalaa koskeva veronumerorekisteri sisälsi tuolloin noin 530 000 työntekijää, joten ulkomaalaisten osuus oli noin 10 % koko rekisteristä. Väitän, että tällä osuudella on suhdannepoliittista merkitystä suhteessa koko rakennusalaan sekä talouteen ylipäänsä. Veronumerorekisterin pohjalta voitaisiin laskea ulkomaisen rakennustyövoiman vastaavan noin 2 % Suomen työvoimasta.⁴

Mikäli lukumäärältään noin 50 000 työntekijän ryhmä toimii puskurityövoimana, on sillä merkittävä rooli työvoiman kysynnän tasaajana suhdanteiden välillä. Tämä koskee lisäksi myös sellaisilla muilla toimialoilla työskenteleviä ulkomaalaisia, joilla työvoiman määrä muuttuu suhdanteiden ja esimerkiksi vuodenaikojen mukana. Esimerkik-

si maataloudessa ulkomaiset kausityöntekijät vastaavat noin kolmasosaa maatalouden työpaikoista, ja lukumääräarviot vaihtelevat noin 10 000 ja alle 15 000 välillä. Alhon ja Sanna Saksela-Bergholmin kanssa vuonna 2011 haastattelemamme maatalousyrittäjät toteisivat olevan mahdollonta löytää kotimaista työvoimaa, ja ettei esimerkiksi tarhamarjan poiminta enää kiinnosta suomalaisia nuoria. Matkailussa kausityöntekijöiden puute on johtanut eurooppalaiseen rekrytointiin. Osa rakennusalalla työskentelevästä ryhmästä on kuitenkin kirjoilla Suomessa, ja näin ollen tšekäläisen sosiaaliturvan piirissä. Mutta niiden lukumäärä, jotka lähtevät kotimaahansa työn loputtua, on arvioni mukaan niin suuri, että sillä on kansantaloudellista merkitystä.

Sosiaaliturvan asumisperusteisuus liudentuu

EU:n jäsenvaltioiden kansalaisilla on kolmansien maiden kansalaisiin verrattuna parempi sosiaaliturva kattavuudeltaan ja saatavuudeltaan. He ovat EU:n vapaan liikkuvuuden puitteissa ja EU:n työperäisen sosiaaliturvan puitteissa, vaikkeivat olisikaan kirjoilla Suomessa. Näin ollen esimerkiksi virolaiset eivät ole riippuvaisia oleskeluluvista, eivät kotikunnasta Suomessa saadakseen julkisia palveluita, eivätkä jää täysin tyhjän päälle töiden mahdollisesti loppuessa. EU onkin pyrkinyt parantamaan liikkuvien työntekijöiden sosiaaliturvaa useiden direktiivien avulla, joista osaa nyt toimeenpannaan Suomessa. Tältä osin näiden liikkuvien eurooppalaisten työntekijöiden tilanne on merkittävästi 70-luvun vierastyöläisiä parempi.

Ajatuksena asumisperusteisuuden lieventämisessä on, että sosiaaliturva kuuluu heille, jotka osallistuvat järjestelmän rahoittamiseen. Veronsa pääsääntöisesti Suomeen maksavat tilapäistyöntekijät tekevät näin. Mutta kun töiden loppuessa jäädään kotipaikkakunnalle Suomen ulkopuolelle (tai oleskeluvan voimassaolo päättyy), työntekijäryhmä toimii talouden puskurina ja suhdannepoliittisena välineenä. Maatalouden kausityöntekijöillä, jotka usein tulevat kolmansista maista kuten Venäjältä, tilanne on pääasiassa tällainen (kuitenkin niin, että työskentely tapahtuu viisumin puitteissa ja alle 90 vuorokautta), vaikka sosiaaliturva oleskelun aikana onkin viime aikoina parantunut.

Kotikunnan saaminen on kuitenkin edelleen pääasiallinen sosiaaliturvan ehto. Milloin sitten kotikunnan saaminen, eli varsinainen maahanmuutto muodostuu ajankohtaiseksi? Maistraatti selvittää kotikunnan saamisen edellytykset, ja myös EU-jäsenmaiden kansalaisten on rekisteröitävä

oleskeluoikeus Maahanmuuttovirastossa, ja oleskelun on määrä muodostua vähintään vuoden mittaiseksi kotikunnan saamiseksi. Kotikuntalain 4 § määrittelee ulkomailta Suomeen muutettaessa kotikunnan saamisen perusteet. Yleisperiaate on vuoden yhtäjaksoinen oleskelu maassa.⁵ Melko iso lukumäärä Viron kansalaisia on muuttanut pysyvästi Suomeen, eli yli 50 000 virolaista oli vuonna 2018 osana Suomen väestöä. Mutta myös iso määrä virolaisia työntekijöitä sekä muunmaalaisia kausityöntekijöitä on tilapäisesti Suomessa lyhyinä jaksoina ja yhtä kestoisesti neljää kuukautta lyhyemmän aikaa. He kuitenkin usein maksavat veronsa Suomeen, ja näin ollen osallistuvat hyvinvointivaltion rahoitukseen. Asumisperusteisuuden ja sosiaaliturvan tämänhetkinen vielä selkeämpi erottaminen toisistaan rajat ylittävissä tilanteissa edustaa merkittävä kehitystä näiden työntekijäryhmien tilanteessa.

Lähteet ja kirjallisuus

- Alho, Rolle (2019). Arbetskraftsmigrationen måste ske etiskt hållbart. Hufvudstadsbladet 6.5.2019. <https://www.hbl.fi/artikel/arbetskraftsmigrationen-maste-ske-etiskt-hallbart/>
- Alho, Rolle & Mika Helander (2016). Foreign Seasonal Farm Workers' Strategies at the Margins of the Finnish Welfare State: informal networks and weak ties. *Nordic Journal of Migration Research* 3/2016: 148–157. <https://content.sciendo.com/view/journals/njmr/6/3/article-p148.xml>
- Borg, Anders & Juhana Vartiainen (2015). Strategia Suomelle. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 05/2015. <https://vnk.fi/documents/10616/1095776/R0515-+Strategia+Suomelle.pdf/76ade217-f878-446d-be5c-6073d5c1efd3/R0515-+Strategia+Suomelle.pdf?version=1.0>
- Eduskunta. Hallituksen esitys kausityö- ja ICT-laeiksi Liitteinen HE 80/2017 vp. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2017-AK-137909.pdf>
- Euroopan unioni. Sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annettu asetus (EY) N:o 883/2004 Työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskeva asetus 492/2011 (aiemmin 1612/68).
- Eurooppatiedotus. <https://eurooppatiedotus.fi/suomi-ja-eu/suomen-tie-jasenyyteen/>
- Helander, Mika, Petar Holley & Heidi Uuttana (2016). Trying to secure a future in uncertain circumstances. The social security of temporary migrant workers in Finland. *Arbor Ciencia, Pensamiento y Cultura*, Vol. 192-777, enero-febrero, ISSN-L: 0210-1963. <http://arbor.revistas.csic.es/index.php/arbor/article/view/2089/2692>.
- Hägglom, Johanna (2019): Kanadensiska Derek har jobb och flickväni Finland – nu blir han utvisad. *Hufvudstadsbladet* 29.4.2019. <https://www.hbl.fi/artikel/han-har-jobb-och-flickvan-i-finland-nu-blir-han-utvisad-2/>.
- Katzenstein, Peter (1985). *Small States in World Markets: Industrial Policy in Europe*. Cornell University Press. Ithaca.
- Kotikuntalaki 11.3.1994/201. Suomen säädöskokoelma. www.finlex.fi.
- Maistraatti. https://maistraatti.fi/fi/Palvelut/kotikunta_ ja_v aestotiedot/Ulkomaalais ten-rekisterointi/#Kotikunta.
- Rakennusteollisuus. <https://www.rakennusteollisuus.fi/Tietoa-alasta/Tyoelama/Tietoja-tyovoimasta-rakennusalalla/Tyovoima-rakennusalalla/>. <https://www.rakennusteollisuus.fi/Tietoa-alasta/Talous-tilastot- ja- suhdanteet/>.
- Riksbanken. 1900-talet. <https://web.archive.org/web/20061229082801/http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=9139>.
- Sosiaalivakuutus 9.3.2018. Kuka kuuluu Suomen sosiaaliturvaan? <https://sosiaalivakuutus.fi/kuka-kuuluu-suomen-sosiaaliturvaan/>.
- Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö:
- <https://stm.fi/hanke/-/hankesivu/hanke?tunnus=STM073%3A00%2F2018>
  - <https://stm.fi/asumisperusteinen-sosiaaliturva>
  - <https://stm.fi/documents/1271139/9004392/1256109lausuntopyynt+++he+asumisperus1145376667.pdf/94aba031-010a-4e43-9f26-9090622ad351/1256109lausuntopyynt+++he+asumisperus1145376667.pdf/pdf>
  - <https://stm.fi/documents/1271139/9004392/1256117luonnos+hallituksen+esityksekseks669816509.pdf/88cfe-2ca-0914-4155-96bd-942803abc383/1256117luonnos+hallituksen+esityksekseks669816509.pdf/pdf>
- Verottaja. Suullinen tieto veronumerorekisteristä. 5.12.2018.
- Väestöliitto. http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastot/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/
- YLE:
- <https://yle.fi/uutiset/3-6780866>
  - <https://yle.fi/uutiset/3-6652726>
  - <https://areena.yle.fi/1-4584898>

Viitteet

1. Lyhyempi versio kirjoituksesta lähdeviitteinen on julkaistu Liikkeessä yli rajojen –blogissa joulukuussa 2018.

2. Ruotsi devalvoi useita kertoja 1970 luvulla ja viimeisen kerran kiinteän valuuttakurssin aikana vuonna 1982. —Vuonna 1992 Ruotsi siirtyi kelluvaan valuuttakurssiin. Suomi siirtyi kiinteän valuuttakurssiin EMU:in toiseen vaiheeseen suoraan EU-jäsenyyden yhteydessä vuonna 1995 ja kolmanteen vaiheeseen, eli uuteen valuuttaan siirtymiseen vuonna 1999.
3. Lukuun ottamatta sisäisiä devalvoiteja, joissa palkkoja lasketaan. Nämä ovat tosin poliittisista ja työmarkkinalogiikkaan liittyvistä syistä erittäin vaikeasti toteutettavissa.
4. Rekisterissä on myös satunnaisesti rakennuksilla töitä tekeviä sekä Suomessa kirjoilla olevia. Näin ollen oletus 20 % työvoimaosuudesta pohjana laskelmalle pendelöijien määrästä sisältää tiettyjä ongelmia. Rekisteriä ollaankin puhdistamassa ensi vuoden aikana, koska se sisältää suuren määrän ihmisiä, jotka eivät ole olleet aktiivisia rakentamisessa pitkään aikaan (Verottaja, suullinen tieto).
5. Asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annettu laki, joka on merkittävä sosiaaliturvan saamisessa rajatylittävissä tilanteissa, ja jota ollaan nyt uudistamassa, on pitkälti yhteneväinen Kotikuntalain kanssa vakinaisen asuminen määrittelyssä ja arvioinnissa.

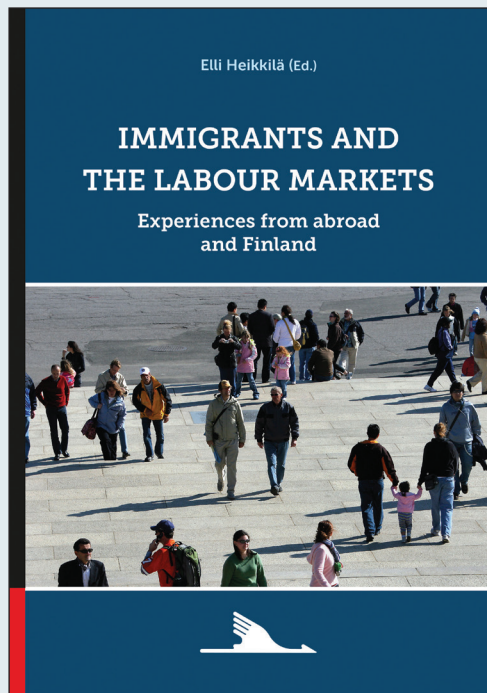
Elli Heikkilä (Ed.)

Immigrants and the Labour Markets Experiences from abroad and Finland

The focus of this book is the position of immigrants in the labour markets, since this is a central indicator of the social status of immigrants and ethnic groups. Employment is one of the main foundations for the successful integration of immigrants. What has often been raised in research on and discussions of the issue in societies is the fact that it is more difficult for immigrants to find a job, especially a job that corresponds to their educational background, than it is for the native population. As a result, the former often have significantly higher unemployment rates than the latter. This is naturally connected to economic cycles, which affect the demands for labour during both boom times and recessions.

The purpose of this book is to broaden our understanding and to explore labour issues and immigration from different perspectives as well as other specific themes from a wide range of viewpoints, including theoretical and empirical analyses. The chapters highlight immigrant experiences both from abroad and Finland.

Publications 17. Migration Institute of Finland 2017. 245 p.

20 € + delivery costs

<http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>

Maria Södö

FK, Oulun yliopisto, humanistinen tiedekunta,
suomen kieli
maria.sodo@student oulu.fi

Kuva: Maaria Tuisku.

Amerikankirjeet tutkimus- aineistona: kirjeenvaihto rakensi ja ylläpiti perhesuhteita

Avainsanat: Pohjois-Amerikan siirtolaisuus, kirje tutkimusaineistona, egodokumentti, amerikankirje, perhekirjeenvaihto

Tämä artikkeli pohjautuu historiatieteiden proseminaaritutkielmaani, jossa perehdyin Pohjois-Amerikkaan siirtolaiseksi lähteneiden perhekirjeisiin 1800- ja 1900-lukujen taitteessa. Tutkimusaineistoni muodostui neljän siirtolaisen 86 kirjeestä, jotka on lähetetty Amerikasta Suomeen kirjoittajan vanhemmille tai sisarukille. Tutkimusaineistoni muodostaneet kirjeet ovat osa Siirtolaisinstituutin 300 amerikankirjeen näytekokoelmaa. Omassa tutkielmassani lähestyin kirjeitä egodokumentin käsitteen kautta: egodokumentti tarkoittaa tutkimusaineistoa, jossa ihmiset kertovat henkilökohtaisista kokemuksistaan ja tuottavat ne kirjoittamisen kulttuurin avulla. Kirjeet muodostavat tavattoman rikkaan ja vielä varsin vähän hyödynnetyn tutkimusaineiston Pohjois-Amerikan siirtolaisuuden ajasta. Kirjeet tarjosivat perheenjäsenille erityisen tilan jakaa ajatuksia, tunteita ja kokemuksia sekä keino ylläpitää ja kehittää edelleen perhesuhteita. Siirtolaisvuosien alussa yhteydenpito oli usein vilkasta, sillä perheen merkitys ja kotimaan kaipuu saivat kirjoittamaan pitkiä ja siirtolaisen arjesta kertovia kirjeitä säännöllisesti. Siirtolaisvuosien kuluessa kynään tartuttiin lähinnä silloin, kun siirtolaisen elämässä oli tapahtunut merkittäviä ja tiedottamista vaativia asioita.

Vuosina 1870–1929 Suomesta lähti Pohjois-Amerikkaan noin 350 000 ihmistä pa-

remman elämän toivossa. Vaikka nykyteknologia on luonut monia mahdollisuuksia perhesuhteiden vaalimiseen, suuren Amerikan-siirtolaisuuden aikaan kirje oli se väline, jonka avulla kotiäidit, mainarit, talonpojat ja sekatyömiehet pitivät yllä valtioiden rajat ylittäviä suhteita. Tässä artikkelissa tarkastelen kirjettä tutkimusaineistona sekä kirjeiden merkitystä perhesuhteiden rakentajana Pohjois-Amerikan siirtolaisuuden aikana.

Siirtolaiskirje tutkimuksen lähdeaineistona

Historioitsijoiden kiinnostus tavallisten ihmisten ja arkipäivän historiaan ovat nostaneet kirjeet entistä arvokkaammiksi historian tutkimuslähteiksi. Egodokumenttien tutkimuksessa kirjoittamisen tapa ja merkitykset nousevat tutkimuksessa analysoitaviksi alueiksi. Näiden alueiden havaitseminen ja tutkiminen vaatii sukeltamista kirjeiden tekstuaaliseen maailmaan ja kielen tarkkaa havainnointia ja tulkintaa suhteessa kirjeiden sosiaaliseen, kulttuuriseen ja historialliseen kontekstiin. Kirjeenvaihdon tutkimuksen tavoitteena on saada uudenlaisen lähdeaineiston kautta tarkka kuvaus yksilön, perheen ja lähiyhteisön elämästä, heidän ajattelutavoistaan sekä kerronnan ja kirjeenvaihdon kulttuurista.

Kirjeiden tutkimuksen haasteiksi voidaan lukea tekstin tajunnanvirranomaisuus, puheenomaiset lauserakenteet, aiheesta toiseen hyppelehtiminen, murteen käyttö, horjuva oikeinkirjoitus, pienten ja isojen kirjaimien, välimerkkien ja kappalejakojen puuttuminen, vaikeasti luettava käsiala sekä kirjekoelmille tyypillinen sirpaleisuus ja yksipuolisuus. Kirjeissä viitataan myös tutkijan tavoittamattomissa oleviin henkilöihin ja asioihin, jaettuun menneisyyteen, yhteisiin muistoihin ja kokemuksiin, joten tutkijan näkökulmasta kirjeiden kerronnallisuus jää väistämättä vajavaiseksi.

Toisaalta kirjeet välittävät ja tuovat tutkijan eteen tavattoman elävän välähdyksen siirtolaisajan ihmisten maailmasta, ja siirtolaisen elämä näyttäytykin kirjeiden tutkijalle hyvin konkreettisenä ja läsnä olevana. Vaikka kirjeet muodostavat tavattoman rikkaan tutkimusaineiston, niitä on hyödynnetty vielä varsin vähän Pohjois-Amerikan siirtolaisuuden tutkimuksessa.

Kirje yhteyden rakentajana

Kirjeet ovat syntyneet sosiaalisen toiminnan tuloksena. Kirjeiden kirjoittajat olivat näin mukana prosessissa, joissa puettiin sanoiksi perhettä. Kirjoitustaito mahdollisti yhteyden säilymisen, uutisten välittämisen, ajatusten vaihdon sekä huolenpidon pitkienkin matkojen takaa. Kirjeet tarjosivat siirtolaisille keinon kirjalliseen vuoropuheluun: ”Tässä tulen teidän kanssanne puhelemaan näitten kuolletten välikappalten kautta [— —] niin kuin suusanoin puhuusin teidän kanssanne nämät lyhykäiset ja harvat lauseet [— —]” (Antti Kangas kirjoittaa perheelleen 11.2.1882).

Valtaosa amerikankirjeiden sisällöstä keskittyy jokapäiväiseen elämään, työhön, lähipiirin tärkeisiin uutisiin, terveyteen, taloudelliseen tilanteeseen, arkipäivän uskonnollisuuteen ja sähän. Vanhan kotimaan nostalginen kaipuu ja ikävä toistuvat myös monien siirtolaisvuosien jälkeen kirjoitetuissa kirjeissä, mutta varsinkin siirtolaisvuosien alkupuolella toistuvat Suomeen jääneiden perheenjäsenten pyynnöt paluusta takaisin kotiin. Kirjeenvaihtoa pidettiin arvokkaana vuorovaikutuksen välineenä, ja moni aineistoni siirtolainen koki paineita siitä, että kirje vastaisi vastaanottajan odotuksia. Pitkiä ja sisällöltään monipuolisia kirjeitä arvostettiin.

Perhesuhteiden ylläpito ja kehittyminen olivat mahdollisia vain kirjeiden muodostaman dialogin avulla, ja varsinkin siirtolaisuuden alkuvuosien aikana yhteydenpito Suomeen oli monille siirtolaisille hyvin tärkeää. Usein kirjeitä lähetettiin yksi—yksi-pe-

riaatteella eli uusi kirje lähetettiin vasta sitten, kun oli saatu vastaus edelliseen kirjeeseen. Niin kauan, kun perheenjäsenet jatkoivat toisilleen kirjoittamista, he ylläpitivät ja kehittivät perhesuhteista. Jokaista vastaanotettua kirjettä yleensä vuolaasti kiiteltiin, ja laiskasti kirjeisiin vastaajaa herkästi moitittiin. Tässä seuraavassa esimerkissä kirjeen kirjoittaja jo ennalta pahoittelee vastaamattomuuttaan:

[— —] minä olen aina meinanu kirjota mutta kun ei ole tullu [— —] kun sitä on nin paljo kaikenlaista muresta mutta pyrän kuitenkin antksi huolimattomuteni ja en silä ole ollu kirjoitamata etten ole muistanut vaan aina nin kauan kun elän ja illa maata mennes ja amulla ylähää nostes [— —] (Hilja Toopakka kirjoittaa vanhemmilleen 8.2.1915).

Vähitellen siirtolaisvuosien kuluessa kirjeiden kirjoittaminen saattoi jäädä pitkiksikin ajoiksi kokonaan. Yhteydenpidon hiipuessa siirtolainen oli aloittanut pitkän kotiutumisprosessin uuteen kotimaahansa. Vanha kotimaa ja sinne jäänyt perhe alkoivat hiljalleen muuttua muistoksi, jota ei enää aktiivisesti pyritty pitämään ajantasaisena. Usein kotiin kirjoitettiin vuosien tauon jälkeen silloin, kun siirtolaisen elämässä tapahtui merkittäviä asioita. Näitä olivat esimerkiksi lapsen syntymä, avioliitto tai kuolema:

[— —] nyt saan täs kertua siskoon elämän vaiheista [— —] sillen koitti murhen aika wuoren alkaessa sen avio puoliso pääsi täältä muuttamaan ijäiseen lepoon ja rauhaan [— —] silleen jäi kolme lasta ja ehkä se pärjää niitten kans kyllin hyvin ainakaan siltä puutu mitään [— —] nii se elämä vaihtelee [— —] (Samuel Suovaniemi kirjoittaa vanhemmilleen 12.1.1915).

Näille kirjeille on tyypillistä hyvin lyhyt pituus, ja muodoltaan ne muistuttavat enemmän raporttia kirjoittajan menneistä lähi-vuosista. Amerikankirjeiden sisältö, pituus ja kirjoitusaktiivisuus muuttuivat selvästi tutkimissani kirjeissä siirtolaisvuosien vierieessä eteenpäin.

Esineiden kautta ihminen on läsnä

Kirjeiden kirjoittajan käsiala ja kirjeissä käytetty kieli heijastavat kirjoittajan persoonallisuutta ja fyysistä läsnäoloa. Vaikka kirjeen fyysinen olemus ei riitä korvaamaan kaukana olevaa perheenjäsentä, sisältää kirje kuitenkin kyseisen henkilön läsnäolon: ”Usein muistelen sinua rakas veli, ja aina muistuu

mieleeni tuo kirjeesi jonka minulle lähetit ennen lähtöäni, se niin selvästi kuvasi veljellistä rakkautta sinussa, että täytyy useasti ottaa se lukeakseni.” (Fredrik Tuominen kirjoittaa veljelleen 28.9.1904).

Kirjeiden lisäksi myös useat esineet ja lahjat löysivät kaukana olevan perheenjäsenen luokse: vaatteita, kenkiä, valokuvia, lehtiä, kortteja ja postimerkkejä lähetettiin kirjeiden mukana varsinkin juhlapäivinä. Nämä esineet välittivät konkreettisesti vaikutelmia siitä henkilöstä ja paikasta, mistä ne olivat peräisin. Varsinkin valokuvat koettiin hyvin tärkeiksi esineiksi. Valokuvilla on suuri merkitys mielikuvien luojana, ja niitä pyydettiin usein lähettämään analysoimissani kirjeissä: “[— —] kun tule tilaisuus nin minä lähetän joka veljelle walokuvani muistoksi jos ei toisiansa enä luonnon silmillä nährä [— —]” (Antti Kangas kirjoittaa veljelleen toukokuussa 1882).

Kaukana oleva sukulaisverkosto pystyi tarjoamaan myös rahallista tukea, ja monet Pohjois-Amerikassa olevat siirtolaiset lähettivät kotiin perheilleen rahalähetyksiä arjen helpottamiseen. Rahan ansaitseminen ei kuitenkaan ollut aina niin helppoa kuin Suomessa luultiin, ja tutkielmani aineiston kirjeissä pahoitellaan usein, ettei rahaa ollut yhtään lähetettäväksi saakka.

Etäältä välittämistä ja huolehtimista

Analysoimieni kirjeiden ylivoimaisesti suosituin puheenaihe oli perheenjäsenten hyvinvointi. Tämä aihe otettiin puheeksi yleensä jo heti kirjeen alussa: kirjoittaja toivoi Suomessa olevan perheen voivan hyvin. Samalla kirjoittaja kertoi omasta hyvinvoinnistaan. Tieto perheenjäsenen sairaudesta aiheutti paljon surua ja murhetta, joten kirjeen kirjoittaja joutui kamppailemaan siitä, kertoako totuuden vai jättääkö kertomatta. Omassa aineistossani terveydestä ja henkisestä jaksamisesta tunnuttiin kuitenkin kirjoitettavan rehellisesti. Usein sairauden aikana ikävä kotiin lisääntyi: ”Kysyt josko minun on tullut mieleeni koti ja synnyinmaani voi vastata että on monestikin niin käynyt varsinkin viime aikoina. Kun en ole saanut olla oikein normaalikunnossa, sillä ruokahalu on ollut huononlainen joten olen laihtunut aikavalla.” (Fredrik Tuominen kirjoittaa veljelleen 27.12.1903). Sairaalle perheeltä saatava empatia ja tuki merkitsi varmasti paljon.

Usein siirtolaisen maahanmuuttoprosessiin osallistui koko sukulais- ja tuttavaverkosto sekä kotimaassa että Amerikassa. Analysoimissani kirjeissä annettiin neuvoja siirtolaiseksi lähtemiseen liittyvistä asioista, kuten sopivasta matkustusajankohdasta, matkajärjestelyistä tai mukaan pakattavista

tavaroista, sekä siitä, mitä maahanmuuttajaa odotti uudessa maassa. Maahan saapuvat sukulaiset majoitettiin yleensä sukulaisten tai tuttavien luokse. Sukulais- ja tuttavaverkostot tukivat toisiaan, ja samalla ne toimivat merkittävänä sosiaalisen valvonnan tuottajina, ja näin perhekuri ylitti myös kansalliset rajat. Myös analysoimissani kirjeissä muistutettiin perheenjäseniä heidän velvollisuuksistaan vanhempiaan ja sisaruksiaan kohtaan. Varsinkin vanhempien ja lasten välisissä kirjeissä auktoriteetti, valvonta ja kurinalaisuus yhdistyivät huolehtimisen ja välittämisen vuorovaikutukseen. Erityisesti pelättiin alkoholin vievän siirtolaisen mennessään. Tämä huoli näkyi myös Amerikasta Suomeen lähetetyissä kirjeissä:

Päätös on kanssa tehty että ei nautita väkijuomia [— —] ei minun ikävänä puolesta ei tarvitse tarttua lasiin [— —] Waikka [— —] joskus kuin kun ajatuksissaan istuu ja miettii niin silloin tulee oikein paha olo. Waan kun ei taas sen pitemmälle ajattele niin se jälleen menee ohitse. (Fredrik Tuominen kirjoittaa veljelleen 16.2.1903).

Yleensä amerikankirjeen laatimiseen ja siihen vastaamiseen osallistui koko perhe, ja näin siirtolaiskirjeissä ei kuulu ainoastaan yhden kirjoittajan ääni, vaan siinä puhelivat muutkin perheenjäsenet ja ystävät. Omassa aineistossani kirje saattoi olla osoitettu perheen vanhemmille, mutta kirjeestä löytyi myös suoraa puhuttelua sisaruksille, jotka asuivat yhdessä vanhempiensa kanssa. Siirtolaiskirjeitä saatettiin myös lukea ääneen perheen lisäksi ystäville ja naapureille, mutta tyypillinen amerikankirje sai julkisuutta kuitenkin hyvin vähän. Kirjeiden yhteistoiminnallinen luonne korosti entisestään perheen ja sen lähipiirin sosiaalista verkostoa.

Lopuksi

Siirtolaiskirjeet ovat hyvin arvokas aineisto yksittäisten ihmisten intiimin yhteydenpidon tarkasteluun. Ne voivat tarjota historian tutkimukselle paljon enemmän kuin olemalla vain taustoittavia, dokumentoivia tai faktatietoja tarjoavia lähteitä. Tämä tosin vaatii sen, että myös historiantutkimus avautuu kirjeiden tarjoamalle tekstuaaliselle maailmalle.

Kirje on myös dokumentti, jolla on omanlaisensa rakenne. Kirjeelle tyypillisten konventioiden, kuten alku- ja loppupuhuttelun, allekirjoituksen ja kirjeen alussa oleva päiväyksen avulla tunnistamme kirjeen helposti omaksi alalajikseen, genreksi. Jatkan siirtolaiskirjeiden tutkimusta suomen kielen pro

gradu -tutkielmassani, jossa tarkastelen siirtolaiskirjeitä tekstilajina.

Kirjallisuus

Cancian, Sonia (2010). *Families, Lovers and Their Letters: Italian Postwar Migration to Canada*. Studies in Immigration and Culture Series, Vol. 4. Winnipeg: University of Manitoba Press.

Elliot, Bruce S., David A. Gerber & Suzanne Sinke (2006). *Letters across Borders: The Epistolary Practices of International Migrants*. New York: Palgrave Macmillan US.

Keravuori, Kirsi (2011). Itseoppineet ihmiset kirjeenkirjoittajina — Perhekirjeenvaihtoa 1860-luvun saaristosta. Anu Lahtinen, Maarit Leskelä-Kärki & Kirsi Vainio-Korho-

nen (toim.), *Kirjeet ja historian tutkimus*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 163–191.

Korkiasaari, Jouni (1989). *Suomalaiset maailmalla: Suomen siirtolaisuus ja ulkosuomalaiset entisajoilta tähän päivään*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Lahtinen, Anu, Maarit Leskelä-Kärki, Kirsi Vainio-Korhonen & Kaisa Vehkalahti (2011). Johdanto — Kirjeiden uusi tuleminen. Anu Lahtinen, Maarit Leskelä-Kärki, Kirsi Vainio-Korhonen (toim.), *Kirjeet ja historian tutkimus*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 9–27.

Tamošiūnaitė, Aurelija (2014). Letter writing as social practice: self-reference to writing in Lithuanian correspondence. *Lituanus*, 60 (3), 31–56.

Siirtolaisuusinstituutti muuttaa

Siirtolaisuusinstituutti muuttaa nykyisistä tiloistaan Eerikinkatu 34 Åbo Akademin säätiön omistaman Gripenin 3. kerrokseen Hämeenkatu 13. Uudet tilat sijaitsevat lähellä Turun Tuomiokirkkoa. Tilat ovat täysin esteettömät ja muutto tapahtuu syksyn 2019 aikana.

Susanna Kivipelto

KM, projektitutkija
Kieli- ja kulttuuritietoinen opetus
Turun yliopisto, Opettajankoulutuslaitos
suemki@utu.fi

Uusi messutapahtuma toi yhteen kotouttamistyötä tekevät tahot

Avainsanat: kotoutuminen, kotouttaminen, maahanmuuttajat

Turussa 16.–17.1.2019 järjestetty kotoutumisen alueellinen tapahtuma keräsi saman katon alle kotouttamistyötä tekevän laajan kentän ja maahanmuuttajat. Radisson Blu Marina Palace -hotellissa järjestetty Kotoudutaan Varsinais-Suomessa – maahanmuuttajanuorten koulutus, vapaa-aika ja työelämä -messut nuorista ja nuorille -tapahtuma järjestettiin nyt ensimmäistä kertaa, ja se sai heti erinomaisen vastaanoton. Mukana tapahtumassa oli kotouttamisen asiantuntijoita ja monikulttuurisuuden parissa työskenteleviä osaajia niin julkiselta, yksityiseltä kuin kolmanneltakin sektorilta. Tapahtuma tarjosi sekä asiantuntijoille että maahanmuuttajille monipuolista ohjelmaa ja monenlaisia näkökulmia kotoutumiseen ja kotouttamiseen liittyen. Nyt järjestetyt messut olivat vastaus tarpeeseen, sillä tilausta kotouttamistyötä tekevät tahot ja maahanmuuttajat yhteen keräävälle isommalle tapahtumalle oli ilmennyt jo aikaisemmin.

Turussa tammikuussa 2019 järjestetyt Kotoudutaan Varsinais-Suomessa – maahanmuuttajanuorten koulutus, vapaa-aika ja työelämä -messut nuorista ja nuorille -tapahtuma toi yhteen kotouttamistyön parissa toimivat asiantuntijat ja osaajat sekä maahanmuuttajat ja turvapaikanhakijat. Tapahtuman tavoite oli kahtalainen: Pyrkimyksenä oli tuoda maahanmuuttotyön parissa toimivia eri tahoja, kuten tutkijoita, opettajia

ja hanketoimijoita yhteen ja tarjota tilaisuus verkostoitumiselle sekä tiedon ja parhaiden käytäntöjen jakamiselle. Tämän ohella tavoitteena oli edistää maahanmuuttajien osallisuutta ja kotoutumista tarjoamalla ajankohtaista tietoa erilaisista koulutuksista, vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksista ja työelämään siirtymisestä.

Kotouttamistyön kentällä tehdään tärkeää työtä – koko ajan tapahtuu paljon kaikenlaista ja asioita kehitetään monilla tahoilla. Tarjolla on jatkuvasti ja runsaasti kotoutumiseen ja maahanmuuttoon liittyviä tapahtumia ja seminaareja. Tieto siitä, mitä eri puolilla tapahtuu, ei kuitenkaan aina kulje toimijalta toiselle. Haasteena on tiedon leviäminen eri hankkeista ja meneillään olevista projekteista paitsi tahojen ja toimijoiden kesken, myös maahanmuuttajille ja turvapaikanhakijoille itselleen. Kun kotouttamistyötä tekevä kenttä muodostuu lukuisista eri hankkeista, saattaa olla haasteellista muodostaa kokonaiskuva kotouttamiskentästä ja siellä tehtävästä tärkeästä työstä. Usein projektit ovat myös lyhytkestoisia ja määräaikaista, mikä hankaloittaa tilannetta entisestään. Hankkeita päättyy ja uusia syntyy, minkä lisäksi ne usein limittyvät myös toisiinsa. Kotouttamiskentällä tehtävä projektiluonteinen työ ja tiedon levittäminen ovatkin haaste, johon nyt järjestetty tapahtuma pyrki vastaamaan.

Millaista suomea kannattaa osata ja opiskella?

FT Hanna Jokela

Suomen kieli ja kulttuuri (ei-äidinkielisille),
Turun yliopisto

Kotoudutaan Varsinais-Suomessa 16.9.2019

Kuva: Hannu Aaltonen.

Tänä vuonna ensimmäistä kertaa järjestetty kaksipäiväinen, kaikille avoin ja pääsymaksuton, tapahtuma oli useamman tahon yhteinen saavutus ja yhteistyön tulos. Tapahtumasta päävastuussa oli Turun yliopiston opettajankoulutuslaitos, mutta yhteistyöhön osallistuivat useat varsinais-suomalaiset tahot ja toimijat. Mukana olivat Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos, Turun normaalikoulu, Turun ammattikorkeakoulu, Siirtolaisuusinstituutti, Globaalinuoret ry, Varsinais-Suomen monikulttuuristen yhdistysten liitto Sondip ry, Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri ry, Kotona Suomessa -hanke ja ELY-keskus sekä Turun kaupunki. Tapahtuman rahoittajina toimivat työ- ja elinkeinoministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kontakteja ja kohtaamisia

Tammikuun messuilla keskiössä olivat erityisesti maahanmuuttajanuoret. Teemana oli nuorten koulutus, vapaa-aika ja työelämä, ja näkökulmana paikallisuus. Sekä teema että näkökulma näkyivät vahvasti messujen ohjelmassa ja näytteilleasettaja-kattauksessa. Molemmat kohderyhmät – niin asiantuntijat kuin maahanmuuttajatkin – oli pyritty huomioimaan messuohjelmassa ja rinnakkaisten ohjelmasessioiden johdosta ohjelma olikin varsin laaja ja monipuolinen.

Kaksipäiväisessä tapahtumassa kotouttamista, kotoutumista ja siihen liittyviä ilmiöitä käsiteltiin monesta eri näkökulmasta; teeman mukaisesti puheenvuoroja oli niin maahanmuuttajanuorten koulutukseen,

vapaa-aikaan kuin työelämäänkin liittyen. Puhujina messuilla oli maahanmuuttajayhteisöjen ja -järjestöjen edustajia, tutkijoita, opettajia, viranomaisia ja muita asiantuntijoita. Asiantuntija-puheenvuorojen lisäksi messuilla kuultiin maahanmuuttajanuorten omista kotoutumiskokemuksista, mitä pidettiin erityisen arvokkaana osana ohjelmaa. Näytteilleasettajina messuilla puolestaan oli tapahtuman teemaan liittyviä eri yhteisöjä ja toimijoita. Messutorin esittelypisteillä alueen toimijat, kouluttajat, hanketoimijat ja järjestöt antoivat tietoa kotouttavasta työstään ja toiminnastaan.

Asiantuntijoille tapahtuma tarjosi tilaisuuden verkostoitumiselle ja uusien kontaktien luomiselle. Varsinais-Suomen alueella maahanmuuttajien parissa työskentelevät pääsivät jakamaan kokemuksiaan, hyviä käytäntöjään sekä kertomaan ja tiedottamaan uusista toimistaan ja hankkeistaan. Tapahtuman aikana tiedon ajantasaistaminen ja ajatusten jakaminen olivat mahdollisia. Toimijat saivat myöskin tilaisuuden hankkia uusia jäseniä mukaan toimintaansa.

Maahanmuuttajille tapahtuma puolestaan tarjosi tilaisuuden tutustua alueellisiin kotouttamisen toimijoihin ja niiden tarjoamiin palveluihin, erityisesti maahanmuuttajanuorille suunnattuun koulutustarjontaan sekä vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksiin. Työelämä-näkökulma oli puolestaan huomioitu muun muassa avoimilla työpaikkailmoituksilla.

Aiemmista Varsinais-Suomen alueella järjestettävistä kotoutumiseen liittyvistä tapahtumista ja tilaisuuksista poiketen mes-

Kuva: Hannu Aaltonen.

svieraista, näytteilleasettajista ja puhujista muodostunut joukko oli poikkeuksellisen moninainen, sillä ihmisiä osallistui runsaasti eri tahoilta. Messut keräsivät yhteen opiskelijoita, opettajia, ohjaajia, tutkijoita, kolmannen sektorin toimijoita ja valtion instituutioita laajemmin ja kattavammin kuin koskaan aikaisemmin Varsinais-Suomen alueella.

Mukana olleiden eri toimijoiden runsaus mahdollisti uudet kontaktit ja kohtaamiset, ja tapahtuman myötä kotouttamistyön laajasta kentästä muodostui kokonaisvaltaisempi kuva. Erityistä kiitosta messut keräsivät siitä, että eri toimijoille oli luotu mahdollisuus kerääntyä yhteen edes kerran vuodessa, mikä mahdollisti verkostoitumisen ja uudet kontaktit. Näiden rinnalla tapahtuma tarjosi tilaisuuden myös uuden oppimiselle ja tiedon päivittämislle.

Tapahtuma sai runsaasti positiivista palautetta paitsi sisällöstään myös tunnelmastaan. Messujen ilmapiiri oli innostunut ja messuilla riitti kuhinaa molempina päivinä. Kokonaisuudessaan kaksipäiväiset messut keräsivät yhteen noin 400 henkilöä, mikä on varsin hyvä saavutus ensimmäistä kertaa järjestettävän tapahtuman kohdalla. Kun huimoon otetaan myös saatu palaute ja messujen saama vastaanotto, voidaan Kotoudutaan Varsinais-Suomessa -messuja pitää hyvinkin merkityksellisenä alueellisena tapahtumana.

Tapahtuman tulevaisuus

Koska maahanmuutto edelleen kasvaa ja keskitetty pääkaupunkiseudun ohella Turkuun

ja sen lähikuntiin, on tämänkaltaiselle tapahtumalle jatkossakin tilausta ja tarvetta. Mikäli tapahtumasta saadaan muodostettua vuosittainen tapahtuma, tuo se kotouttamisen kentälle positiivisen muutoksen.

Hankkeiden määrän lisäämistä tärkeämpää on tiiviimpi ja tehokkaampi yhteistyö sekä tiedon tehokas levitys. On arvokasta ja ensiarvoisen tärkeää, että samalla kentällä työskentelevät kokoontuvat aika ajoin saman katon alle jakamaan osaamistaan ja parhaita käytäntöjään. Lyhytikäisten hankkeiden ja projektien maailmassa sekä nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa ei tietojen ajantasaistamista voi myöskään painottaa liikaa. Jo tehty tärkeä työ ja saavutettu tulos valuvat hukkaan, jos tieto toimijoiden välillä ei liiku tai se ei saavuta itse maahanmuuttajia ja turvapaikanhakijoita. Vaarana on myös päällekkäinen työ ja kotouttamistyötä tekevän kentän sirpaloituminen entisestään.

Yhteistyön vahvistaminen on kaikkien etu eikä ole keneltäkään pois. Jotta hankkeilla on mahdollisuus saada parempia ja näkyvämpiä muutoksia aikaan ja jotta projektit voidaan tarkoituksenmukaisemmin kohdistaa vastaamaan kysyntää ja tarvetta, on moniammatillista yhteistyötä eri tahojen ja toimijoiden kesken tarve tiivistää. Tahojen kerääntyminen yhteen mahdollistaa uusien ja innovatiivisten yhteistyöprojektien luomisen sekä madaltaa kynnyksiä tehdä yhteistyötä uusien ja erilaisten tahojen kanssa. Kun toimijat tuodaan tiiviimmin yhteen ja yhteistyötä vahvistetaan, edistetään samalla näiden välistä synergiaa.

Tytti Steel

FT, Tutkijatohtori
Helsingin yliopisto, WeAll-tutkimuskonsortio
tytti.steel@helsinki.fi

Korkeasti koulutettujen ulkomaalaistaustaisten naisten työllistymisen edistäminen

Avainsanat: ulkomaalaistaustaisten työllistyminen, kotoutumis- ja työllistymispalvelut, naisten työllistyminen, WeAll-tutkimushanke

Raportti ratkaisuriihen keskusteluista

Suomen Akatemian yhteydessä toimivan Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittama WeAll-tutkimushanke järjesti lokakuussa 2018 kaikille kiinnostuneille avoimen ratkaisuriihen, jossa etsittiin keinoja korkeasti koulutettujen ulkomaalaistaustaisten naisten työllistymisen edistämiseen. Tapahtuma järjestettiin yhteistyössä Monika-Naiset Liitto ry:n sekä työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskuksen kanssa. Yhteistyössä olivat lisäksi mukana Opetushallituksen tutkintojen tunnustamisen yksikkö sekä Helsingin yliopiston Urapalvelut.

Tilaisuuteen osallistui 55 henkilöä, joista suurin osa oli kokemusasiantuntijoita. Osallistujissa oli myös useita erilaisten maahanmuuttajataustaisille henkilöille palveluita tarjoavien järjestöjen edustajia. Alkupuheenvuorojen jälkeen osallistujat keskustelivat ryhmissä eri aihealueista, jotka liittyvät työllistymiseen. Tässä tekstissä raportoimme keskustelujen tuloksia erityisesti liittyen viranomaisten tarjoamiin palveluihin.

Ulkomaalaistaustaiset naiset tarvitsevat nykyistä räätälöidymppää apua työllistymiseen

Alkupuheenvuorossaan Monika-Naiset Liiton puheenjohtaja Bahar Mozaffari toi esiin,

että maahanmuuttajanaisten työllistyminen on vaikeampaa kuin maahanmuuttajamiesten. Ulkomaalaistaustaisten naisten työllistymisaste on selvästi matalampi kuin suomalaistaustaisilla naisilla. Mitä kauemmin ulkomaalaistaustainen nainen on viettänyt aikaa Suomessa, sitä korkeampi on työllistymisaste, mutta aikakaan ei tasaa ulkomaalaistaustaisten naisten ja miesten välistä työllisyysasteen eroa. Ulkomaalaistaustaisten naisten vaikeuksia päästä työelämään ei voida selittää vain kielitaidon perusteella. Naisiin kohdistuu yleisesti rakenteellista syrjintää sukupuolen vuoksi esimerkiksi hoivavastuun ja palkkaepätasa-arvon muodossa, ja ulkomaalaistaustaisiin naisiin kohdistuu lisäksi moniperusteista syrjintää ja rasismia ulkonäön tai nimen perusteella. Ratkaisuksi Mozaffari esitteli sukupuolisensitiivisiä kotoutumispalveluita.

Sari Haavisto työ- ja elinkeinoministeriöstä toi keskusteluun julkisen sektorin näkökulman. Hän totesi, että ulkomaalaistaustaisia työnhakijoita kohtaavilla työntekijöillä ja palveluilla, järjestöillä ja yhteiskunnan vastaanottavuudella on tärkeä rooli ulkomaalaistaustaisten naisten työllistymisen edistämiseksi. Maahanmuuttajanaishille työllistymisen haasteita aiheuttaa erityisesti äitiys – Haavisto mainitsi, että naisista miehiä useampi myös muuttaa Suomeen perhesyistä. OECD on raportissaan (2018) esittänyt, että

maahanmuuttajanaisten ohjausta työ- ja elinkeinotoimistoihin tulisi vahvistaa. OECD myös esittää, että perhevapaajärjestelmän kehittäminen olisi tärkeää erityisesti ulkomaalaistaustaisten naisten näkökulmasta, sillä heiltä puuttuvat usein työllistymistä tukevat verkostot uudessa kotimaassa. Ulkomaalaistaustaisten naisten työllistymistä on pyritty edistämään esimerkiksi luomalla mahdollisuuksia opiskella kieliä jo kotona ollessa. Lisäksi kotoutumispalvelujen työelämälähtöisyyttä on yritetty parantaa ja työllistymiseen tarvittavia erilaisia taitoja on pyritty kehittämään rinnakkain heti maahanmuuton alkuvuosina. Haavisto painotti, että kansainväliset osaajat ovat Suomessa alihyödynnetty resurssi, josta yritykset voisivat hyötyä, sillä Suomessa on monien kielten ja kulttuurien tuntijoita. Ensimmäinen askel on tämän resurssin tunnistaminen. Ulkomaalaistaustaisten työllistymistä on pyritty edistämään myös kehittämällä pätevyötmisväyliä eri aloilla. Haavisto nostaa esille Talent Boost -ohjelman, johon kuuluu mento-rointiohjelma kansainvälisille osaajille. Marisel Soto Godoy Monika-Naiset Liitosta tarjosi aiheeseen järjestönäkökulman. Hän totesi, että vaikka ulkomaalaistaustaisten naisten osaamista osattaisiin nykyisin paremmin tunnistaa, se ei silti välttämättä paranna heidän työllistymistään. Heiltä puuttuu verkostoja ja heitä yritetään usein ohjata opiskelemaan jotakin uutta ja heille epäkiinnostavaa tutkintoa. Aktiivimalli on huonontanut tilannetta entisestään, ja nyt he saattavat joutua ottamaan minkä tahansa työkokeilun vastaan. Vaikeuksia aiheuttaa myös rekrytoinneissa tapahtuva syrjintä ja rasismi. Yleinen asenneilmapiiri on lannistava, mikäli ulkomaalaistaustaiset naiset eivät koe itseään tervetulleiksi Suomeen. Monika-Naiset Liitossa tuetaan naisia muun muassa esimällä työpaikkoja yhdessä ja auttamalla työhakemusten kirjoittamisessa. Erilaisista rekrytointitapahtumista tiedotetaan asiakkaille ja niissä käydään myös yhdessä hakijoiden kanssa. Liiton toimistosta vinkataan myös työpaikoille potentiaalisista työntekijöistä, jotka ovat osallistuneet kotouttavaan toimintaan. Monika-Naiset tarjoaa lisäksi työuramentoointia, jossa mentoreina toimivat työelämässä olevat naiset. Mentorointisuhte auttaa oman osaamisen tunnistamisessa ja suomen kielitaidon parantamisessa sekä tarjoaa rohkaisua, kun osallistujille tulee tunne kuulluksi tulemisesta.

Tutkintojen tunnistamisen haasteita

Alkupuheenvuorossaan Aino Ezeonodo ker-toi SOTE-silta -hankkeesta. Sosiaali- ja terve-

ysalan tutkintojen tunnistaminen Suomessa on tarkasti säänneltyä. Terveysthuollon laillistettuna ammattihenkilönä työskenteleminen Suomessa edellyttää Valviran myöntämää ammatinharjoittamisoikeutta. Ulkomailla suoritetun tutkinnon vastaavuus suomalaisen ammattitutkintoon on varmistettava Valviran kautta. Valviran lausuntoa varten tarvitaan mm. oikeaksi todistetut tutkintotodistukset, mikä edellyttää usein kääntämistä ja voi olla hyvin kallista. Terveysthuollon ammattihenkilöllä pitää lisäksi olla hänen hoitamiensa tehtävien edellyttämä riittävä suullinen ja kirjallinen kielitaito, vähintään YKI keskitason todistus suomen tai ruotsin kielestä. Sote-korkeakoulututkinnon omaavia henkilöitä ohjataan usein toisiin ammatteihin, esimerkiksi lähihoitajaksi. Tiedossa on joitakin tapauksia, joissa henkilöitä on edellytetty sairaanhoitajan työtehtävien hoitamista lähihoitajan nimikkeellä ja palkalla. Tavallista on myös, että saman tutkinnon on saattanut joutua suorittamaan alusta asti uusiksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö ei nykyään suosi tällaista tuplatutkinnon suorittamista vaan opintoja on mahdollista täydentää siltaopinnoilla, jotka kestävät noin puoli vuotta ja edellyttävät Valviran antamaa lausuntoa tutkinnon vastaavuudesta ja vaadittavista lisäopinnoista.

Opetushallituksen päätös ulkomaisen korkeakoulututkinnon tuottamasta virkakelpoisuudesta ei ole välttämätön kaikille korkeakoulututkinnon ulkomailla suorittaneille. Päätös saattaa kuitenkin auttaa työllistymisessä, koska työnantajalla on silloin parempi käsitys siitä, minkä tasoiseen Suomessa suoritettavaan korkeakoulututkintoon ulkomainen tutkinto on rinnastettu. Keskustelujen osallistujat toivat esiin tutkinnon tunnistamisen prosessin pitkän keston (esimerkiksi neljä kuukautta) sekä kalleuden. Opetushallituksen edustajat totesivat, että tutkinnon tunnistamisessa saattaa mennä pitkään siksi, että tarvitaan usein lisätietoja siitä korkeakoulusta, jossa tutkinto on suoritettu, mikä toisinaan voi kestää. Prosessi kannattaa siis käynnistää hyvissä ajoin. Lisäksi hakijan kannattaa toimittaa hakemuksen mukana kaikki vaaditut liitteet. Mahdollisuus siihen, että tutkinnon tunnistamisesta voisi puhua puhelimitse viranomaisen kanssa tuli osallistujille uutena tietona.

Ryhmäkeskusteluissa tuli esiin, että tutkintojen tunnistamiseen liittyvä kieli niin haku kuin päätösvaiheessa saattaa olla vaikeaa ymmärtää. Osallistujille esitelty kaavio, joka esitteli tutkintojen tunnistamisen prosessia, koettiin hankalana hahmottaa. Osallistujat esittivät toiveen myös siitä, että tutkinnon tunnistamiseen liittyviä ohjeistuksia olisi

käännetty muillekin vieraille kielille kuin englanniksi. Englannin osaamista pidetään usein itsestään selvänä, kun kyseessä on korkeasti koulutettu henkilö, mutta näin ei aina ole.

Viranomaisten tarjoamat palvelut

TE-palvelut olivat tilaisuuteen osallistuneille kokemusasiantuntijoille tutuimpia kotouttamiseen liittyviä palveluita, mutta harvalle oli tehty kotoutumissuunnitelma. Yleinen yhteinen kokemus oli, että TE-palvelut eivät tunnuta tarjoavan riittävästi apua korkeasti koulutetuille. Monet osallistujat näkivät TE-palvelut hyvin kapea-alaisina. Useilla keskustelijoilla oli kokemusta siitä, että heitä oli ohjattu hakemaan töitä, jotka eivät lainkaan vastaa heidän koulutustaan. TE-palvelut saivat kuitenkin myös kiitosta ja pidempään Suomessa asuneet kertoivat palvelujen parantuneen viime vuosina.

Osallistuneiden naisten mukaan TE-toimistojen tulisi huomioida paremmin myös korkeakoulutettujen tilanteet, eikä ohjata naisia automaattisesti naisvaltaisille ja matalasti palkatuille aloille. Usean työnhakijan puheenvuoroissa korostui tarve erillisille, nimenomaan korkeasti koulutettujen palveluille. Turhauttavana on koettu se, että kursseilla käsitellään samoja asioita, kuten ansioluettelon kirjoittamista, kerta toisensa jälkeen, eikä kumuloituvaa oppimista pääse tapahtumaan. Yksi konkreettinen tarve liittyi neuvoloiden ja TE-palveluiden yhteistyön kehittämiseen sekä siihen, että TE-toimistot voivat tavoittaa naiset paremmin järjestämällä lastenhoitoa tai sallimalla lasten ottamisen mukaan palveluihin. Lisäksi ehdotettiin, että palvelujen vaikuttavuutta ja tuloksia arvioitaisiin.

Sekä työnhakijat että palveluntarjoajien edustajat korostivat, että sirpaleisten ja projektimuotoisten palveluiden sijaan tarvitaan kestävämpiä ja pysyvämpiä ratkaisuja. Hankkeiden opit tulisi juurruttaa osaksi palvelujärjestelmää. Olisi hyödyllistä että tuotettaisiin materiaaleja, kuten videoita, enemmän hakijoiden omilla äidinkiellillä tai selkokielellä. Erilaisia palveluita on, mutta tietoa niistä ei aina tavoiteta kohderyhmää. Tietoa ei myöskään kulje järjestöjen ja viranomaisten välillä riittävästi hyvin. Tarvetta on kootuille ja selkeille verkkosivustoille.

Osallistujat toivat esiin tilanteita, joissa työnhakija joutuu tekemään useita työkokeiluja peräkkäin saamatta varsinaista palkkatyötä edes lyhyeksi aikaa. Näissä tilanteissa työkokeilun järjestäjän olisi hyvä käydä keskustelua työnhakijan kanssa ja varmistaa, että sama työnantaja ei teetä tällä tavoin ilmaista työtä ottamalla aina uuden henkilön

työkokeiluun. Toisaalta hakijan kanssa olisi tarpeellista käydä läpi työllistymisen tavoitteet. On mahdollista että pettymys siitä, että työkokeilu ei johda työllistymiseen vaikuttaa työnhakijan itsetuntoon. Osallistujat toivoivat enemmän vertaisryhmätoimintaa, jossa tukea saisi muilta työnhakijoilta.

Yrittäjyyden tarjoaminen vaihtoehtona työllistymiselle ei tuntunut realistiselta osallistujille. Yritystoimintaan liittyvä byrokratia ja taloudellinen epävarmuus nähtiin liian haasteellisina. Osallistujat totesivat, että vaikka suomea osaisikin jo melko hyvin, on viranomaiskieltä usein vaikeaa ymmärtää. Keskustelijat toivat esiin tarvetta kotoutumispalveluille tulijan omalla kielellä. Viestintään liittyvä haaste on myös erilaisten työllistymistä edistävien projektien kohdalla: osallistujilla oli hankaluuksia saada tietää, kenellä oli oikeus osallistua toimintaan, esimerkiksi tuleeko osallistujalla olla Suomen kansalaisuus.

Myös digitaalisten palvelujen saavutettavuutta ja käytettävyyttä tulisi osallistujien mielestä parantaa. Viranomaiset voisivat viestiä nykyistä enemmän esimerkiksi selkosuomella sekä eri kielillä toteutettujen ja suomeksi tekstitettyjen videoiden avulla. Monille korkeasti koulutetuille englanti on *lingua franca*, jonka avulla pärjää kansainvälisessä työpaikassa ja myös arkielämässä etenkin pääkaupunkiseudulla. Voisi olla tarpeellista hyväksyä tämä ja tarjota enemmän palveluita myös englanniksi.

Työ- ja elinkeinoministeriön edustajat kertoivat ajatuksesta keskittää palveluita kansainvälisiin hubeihin, mikä sai kannatusta osallistujilta. International House Helsinki ei vielä ollut tuttu osallistujille. Toivottiin, että ministeriö voisi myös pyrkiä vaikuttamaan nykyistä enemmän työnantajiin lisäämällä tietoa ulkomaalaistaustaisten työnhakijoiden työllistämistä.

Ongelmana palvelujen projektiluonteisuus ja sirpaleisuus

Tilaisuuden osallistujat olivat yhtä mieltä siitä, että ulkomaalaistaustaisille korkeasti koulutetuille naisille tarkoitetut palvelut, joiden tulisi edistää työllistymistä, ovat sirpaleisia sekä vaikeasti löydettävissä. Esimerkiksi TE-toimiston henkilökunnalla ei ole ollut aina tietoa olemassa olevista projektimaisesti järjestetyistä palveluista. Osallistujat toivat esiin, että palveluiden tuottaminen erilaisissa projekteissa lisää pirstaleisuutta ja hankaloittaa hyvien käytäntöjen juurtumista. Monet kokemusasiantuntijat toivat esiin että erilaisista kursseista ja projekteihin osallistumisesta voi olla erilaista hyötyä, mutta työl-

listyminen oli jäänyt silti haaveeksi. Tilanne tuntui turhauttavalta monelle.

Työllistymiseen liittyvien palveluiden sukupuolisensitiivisyys on tärkeää. Ratkaisuriihen osallistujat arvelivat, että monet naiset eivät lähde koulutuksiin, koska lastenhoitoa on vaikea järjestää. Yksi osallistuja mainitsi, että hänelle oli hyödyllistä, kun TE-toimiston virkailija oli sanonut, että tapaamiseen voi ottaa lapsen mukaan, jos hoitopaikkaa ei saa järjestymään. Esimerkiksi Monika-Naiset Liiton työllistävässä toiminnassa tämä otetaan huomioon: kurssin tai kokouksen ajaksi järjestetään tarvittaessa lastenhoito lapsille, jotka eivät ole kunnallisessa päivähoidossa.

Osa kokemusasiantuntijoista toivoi myös miehille suunnattuun kotoutumistoimintaan enemmän keskustelua suomalaisesta työelämästä, jotta myös puoliso ymmärtäisi, että Suomessa naisten ja äitien työssäkäynti on tavallista ja suotavaa. Toisaalta jotkut osallistujat kokivat, että ulkomaalaistaustaisille suunnatut työllistymisprojektit ylipäättään tavoittivat enemmän miehiä. Työllistymispalveluiden vaikutusarviointi myös sukupuolen näkökulmasta onkin tärkeää jatkossa.

Yhteenvetona voi todeta, että osallistujat toivoivat lisää palveluita, joissa otettaisiin työnhakijoiden tilanne huomioon kokonaisvaltaisesti. Lisää neuvontaa sekä pitkäjänteistä ohjausta ja tukea tarvitaan, jotta ulkoma-

laistaustaisten naisten työllistymistä pystytään edistämään.

Kirjoittamiseen osallistuneet opiskelijat:

Minna Laukkanen

Matti Pihlajamaa

Maria Erma

Emma Louhelainen

Sanna Ojalehto

Sini Peltokorpi

Anna Ruokamo

Juulia Saari

Eeva Toivanen

Lauri Väänänen

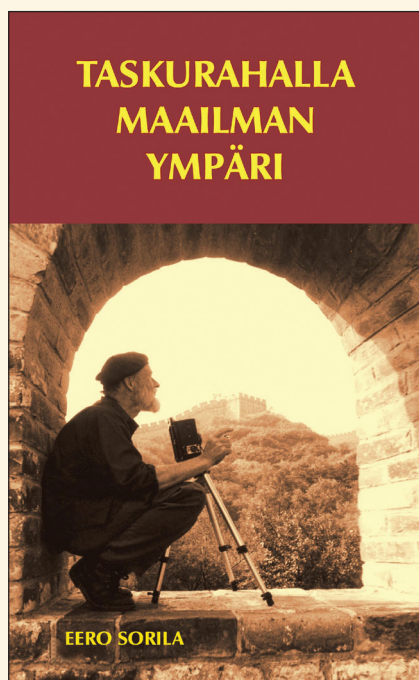
Muuta luettavaa / lähteitä

OECD (2018): *Working Together: Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Finland*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264305250-en>

Opetushallituksen esitteet tutkintojen tunnustamisesta: www.oph.fi/tutkintojentunnustaminen

Tutkintojen tunnustamisen esite on saatavilla 11 kielellä. Hakulomake on suomen-, ruotsin- ja englanninkielinen, mutta ohje sen täyttämiseksi on myös venäjän- ja arabiankielinen.

WeAll-hanke (Taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä tulevaisuuden työelämä): www.weallfinalnd.fi

Maisemakuvaaja, omatoimibudjetti-matkailija Eero Sorila on reissannut 180 maassa. Hän on valinnut kirjaansa niskakarvoja nostavia seikkailuja 30 maasta. Sorilan teos "Taskurahalla maailmaan ympäri" on saatavilla kirja-kaupoista.

Lestadiolaisseurat Amerikassa

Teksti ja kuvat Eero Sorila

Lähdetkö isoihin seuroihin ja avuksi autokuljetuksessa? Hyväksyn tuttavieni toivomuksen. Kanadan Vancouverista seurapaikalle Washingtonin osavaltion Pasco-nimiseen kylään on matkaa 565 kilometriä. Lähdimme matkaan aurinkoisena torstaina aamuna 12. heinäkuuta 2018. Pohjanmaalta kotoisin olevat matkatoverini hoitivat tunnollisesti ajo-osuutensa ja illan tullen olimme perillä lestadiolaisten isoissa seuroissa.

Suuren Track Center -urheiluhallin tiloissa kuuluu toistamiseen "Jumalan terve", sillä paikalla on paljon tuttuja. Jopa monet kolmannen ja neljännen polven suomalaiset puhuvat suomea ja tervehtivät seurapaikalle saapuvia kotoisalla suomen kielellä.

Neljä päivää kestäväillä seuroilla pidetään neljä saarnaa päivittäin, kaksi aamupäivällä ja kaksi iltapäivällä. Myös englanninkielestä on järjestetty tulkkaus suomeksi ja ruotsiksi. Samoin muutamit espanjaa puhuvat seuravieraat saavat oman tulkkinsa. Neljää eri saarnaajaa kuunnellessa vierähtää kuusi tuntia jokaisena päivänä ja ennen saarvoja lauletaan virsiä ja Siionin lauluja.

Yhteensä paikalla on 1355 rekisteröityä seuravierasta. Vanhin osallistuja on 91-vuotias Marvin Karlson. Kaikkiaan paikalla on noin 1500 henkeä. Ensimmäiset seurat järjestettiin Amerikoissa 110 vuotta sitten.

Näilläkin seuroilla enemmistö osallistujista kuuluu Amerikan apostoliseen luterilaiseen kirkkoon (Apostolic Lutheran Church in America, ALCA), joka rekisteröitiin vuonna 1928. Kirkko on yhteyksissä rauhansanalaisuutena tunnettuun lestadiolaisuuden suuntaukseen.

Lapset ja nuoret mukana

Monissa muissa herätysliikkeissä lasten ja nuorten osallistuminen on vähäistä, mutta näissä seuroissa näkyy yllättävän paljon lapsia ja nuorta väkeä. Lapset ja nuoret istuvat tuntikaupalla hievahtamatta saarnaa kuuntelemassa. On helppo nähdä, että lestadiolaisilla on tulevaisuus Amerikassa.

Vanhempien kunnioitus näkyy seurapaikalla siitä, miten lapset käyttäytyvät vanhempien kohtaan. Ihmettellessäni syitä miksi lapset ja nuoret ovat pysyneet mukana, saan eräältä lestadiolaiselta asiaan selvyttä.

Hänen mielestään "On ensiarvoisen tärkeää, että lapset opetetaan olemaan vanhempien kanssa seuroissa sylivauvasta lähtien. Vaikka pyhäkoulu ja kerhot ovat hyviä asioita lapsille, niitä ei koskaan tulisi järjestää päällekkäin seurojen kanssa. Silloin lapset eristettäisiin vanhemmistaan eivätkä he kasvaisi seurojen myötä, joissa kaikki ovat yhdessä. Jos lapset eivät pysy seuroissa valveilla, he voivat nukkua äidin tai isän sylissä tai vaikka penkin alla".

Katselen suuressa seurasalissa ympärilläni ja huomaan lapsen, joka nukkuu autuaasti saarnan aikana isän sylissä ketään häiritsemättä. Kymmenet vauvat nukkuvat lastenvaunuissa ja isommat lapset missä milloinkin täydessä sopusoinnussa. Käytäntö tuntuu pitävän lapset ja nuoret mukana.

Järjestys esimerkillistä

Ulkopuolisena olen pidättäytyväinen ja teen kuin huomaamatta lisähavaintoja. Saan koh-

Keskusjohtokunnan jäsenet vasemmalta oikealle: Ernest Bylkäs, Reino Maunu, Gene Mixon, Wilfred Sikkilä, Gary Bertman, David Myllymäki, Raymond Hilman, Ron Holmgren ja Colin Kinnunen.

teliaita tervetuloitotuksia, eikä kukaan kysy kuulunko lestadiolaisiin. Seurojen käytännöllinen järjestys on esimerkillistä kaikille suur tapahtumien järjestäjille.

Toinen puoli suuresta urheiluhallista on eristetty verholla ja toimii ruokasalina. Haluaisin kahden metrin pyöreitä pöytiä kaulistaa valkoiset liinat ja jokaisen pöydän ääreen mahtuu yhdeksän ruokavierasta.

Monipuolisesta, pitopalvelun hoitamasta noutopöydästä löytyy ruokaa jokaiseen makuun ja pääruoka vaihtuu päivittäin. Yhtenä päivänä on amerikkalaistyylistä ruokaa, kuten naudanlihapihviä höysteineen, toisena päivänä italialaista ruokaa, kolmantena meksikolaista jne.

Sisäänpääsymaksua ei seuroissa ole, eikä kolehtisaarnoja pidetä. Seurojen alussa kuuluttaja ilmoittaa kuin ohimennen: "urheiluhallin vuokra ja muut kulut ovat yhteensä 115 000 dollaria".

Seurat jatkuvat, mutta jään ihmettelemään, että miten moinen summa maksetaan? Mitä useamman ihmisen kanssa keskustelen, niin päädyn rivien välistä lukemaan, että suomalainen suku, varsinkin lestadiolaiset, ovat Amerikassa hyvin menestyviä ja varakasta väkeä.

Koska en ollut varannut itselleni hotellimajoitusta, eräs eläkkeellä oleva mies, joka oli vuokrannut korkeatasoisen huoneiston lähellä olevasta hotellista seurojen ajaksi, tarjosi minulle majoitusta sieltä. Halusin maksaa hänelle oman osuuteni, mutta hän kieltäytyi ottamasta maksua vastaan. Pääsimme sovintoon kovan kädenväännön jälkeen sillä tuloksella, että annan seurojen kuluihin sen arvioidun summan, jonka majoitukseni maksaisi.

Monet ihmisistä, joiden kanssa keskustelen, tienaa elatuksensa rakennusalla ja monet heistä myös itse omistavat urakointiyhtiönsä. Nämä ahkerat toiminnan ihmiset silti mielellään vaikenevat aineellisista saavutuksistaan. Kuin rautakangella vääntäen onnistunut kuitenkin raottamaan tätäkin aluetta.

Eräs rakennustekniikan alalla toimiva mies työllistää firmansa kautta kolmen sataa henkilöä. Toinen rakennusyrityksen omistanut eläkeläinen kertoo varovasti lähes kuiskaten, että hänellä on vain kahdeksantoista vuokratuloa jäljellä. Kolmas on vesijohtoliikkeen omistaja, jolla urakat kattavat tuhansien kilometrien alueet. Tuntee kuin seuraväen menestystarinat jatkuivat loputtomasti todistaen maksupohjan katetta.

Teologiaa ja turvallisuutta

Minun on hillittävä uteliaisuuttani ja siirryttävä ruokasalista seurasalin puolelle kuulemaan mitä seuraavat saarnaajat puhuvat. Aina ennen saarnan alkamista seurasalissa heijastetaan valkokankaalle Raamattuun liittyviä kysymyksiä. Neljästä vaihtoehdosta saa jokainen mielessään valita yhden vastauksen. Muutaman minuutin päästä oikea vastaus nähdään valkokankaalla.

Saarnoissa julistetaan koruttomasti Raamatun sanomaa eri alueilta. Jumalan armo ja synnin päästö kuuluvat tärkeinä julistukseen. Eräässä Suomesta seuroihin tullessa 42 hengen ryhmässä on luterilaisen kirkon pappi Ville Niva. Ruokapöydässä istumme hänen kanssaan vierekkäin, jolloin saan tilai-

suuden keskustella tämän lämminhenkisen teologin kanssa.

Ennen pitkää teen hänelle henkilökohtaisen kysymyksen. Kysyn häneltä tulevatko lestadiolaiset jatkossa eroamaan luterilaisesta kirkosta, kuten osa on jo tehnyt? Hän vastaa: "En usko, että niin tulee tapahtumaan. Kirkkoon kuuluminen antaa ihmiselle turvallisen tunteen".

Se maksu?

Palatkaamme lopuksi taloudelliseen kysymykseen, joka jäi mieltäni askarruttamaan. Miten näiden seurojen 115 000 dollarin kulut maksetaan? Seurojen viimeisenä päivänä kuuluttaja ilmoittaa jälleen kuin ohimennen. "Kolehtia on tullut 139 tuhatta dollaria". Lestadiolaisilla on pysyvä tulevaisuus Amerikassa. Tähän ainakin viittaa kokemani isoilla seuroilla.

Henkilöstöuutisia

Katri Kanervo, informaatikko, FM

Katri Kanervo on aloittanut informaatikkona Siirtolaisuusinstituutin kirjastossa 1.4.2019. Hänen vastuualueeseensa kuuluu kirjaston lisäksi instituutin viestintä. Katri Kanervo on valmistunut Turun yliopistosta pääaineenaan Suomen historia. Informaatiotutkimuksen opinnot hän on suorittanut Tampereen yliopistossa. Katri Kanervolla on takanaan viidentoista vuoden ura sekä tiedellisissä että yleisissä kirjastoissa. Sitä ennen hän on työskennellyt Turun yliopistossa mm. kansainvälisissä aikuiskoulutukseen liittyvissä hankkeissa.

Pasi Saukkonen

Erikoistutkija, dosentti
Helsingin kaupungin tietokeskus
pasi.saukkonen@hel.fi
<https://pasisaukkonen.wordpress.com/>

Hamsterit ja haikarat

Niitä ilmeitä en unohda koskaan. Työtoverini Helsingin kaupungilla oli juuri kertonut kokousväelle, että kaupungin väkiluku on sopimusluontoinen asia. Tarkkaa tietoa ei ole, koska väestötiedoissa on sekä ylipeittoa että alipeittoa. Ylipeito tarkoittaa sitä, että väestörekisterissä on ihmisiä, jotka ovat muuttaneet pois tekemättä asiasta ilmoitusta. Alipeitto johtuu puolestaan siitä, että kaupungissa asuu ihmisiä, joita ei kuitenkaan ole rekisteröity väestöön kuuluviksi.

Ajatus siitä, että me emme tiedä tarkalleen, kuinka paljon ja minkälaisia ihmisiä kaupungissamme asuu, sai monet läsnä olleista korkeista virkamiehistä tyrmistymään. Olemme niin tottuneita luottamaan suomalaisiin tilastoihin, että niiden osumatarkkuuden kyseenalaistaminen järkytti kuulijoita. Keskuuteemme pudotettuun tietopommiin antoi lisää tehoa se, että paikalla oli myös Väestörekisterikeskuksen entinen ylijohdaja.

Vähän vastaavanlainen tapaus oli, kun minulle soitti viime vuonna innoissaan eräs toimittaja, joka oli löytänyt uutisen sadantuhannen vieraskielisen rajan rikkoutumisesta Helsingissä. Häneen ääneensä tuli ensin ihmettelyä ja sitten turhautumistakin, kun kerroin, että tilastollisesti näin voi olla asian laita, mutta todellisuudessa se lienee tapahtunut jo aikaisemmin, tai sitten rajanylitykseen on vielä matkaa. Mene tiedä. Sitä paitsi suuri osa vieraskielisistä on myös suomenkielisiä, joten liekö tuossa paljon aihetta lehtijuttuun.

Kuuluisa brittisosologi Anthony Giddens on käyttänyt nykyaikaisesta valtiosta termiä alueellisesti rajattu valtasäiliö. Valtion rajojen sisällä on valtion väestö eli yhteiskunnan jäsenet, ja kaikkien heistä pitäisi olla viranomaisten tiedossa. Olen usein luennoilla havainnollistanut tätä valtiokäsitystä säilykepurkilla, joka on tiivis ja turvallinen kuin kansakunta uusnationalistisen politiikan toiveunessa. Ihmiset ovat joko meikäläisiä sisäpuolella tai muukalaisia ulkopuolella, eikä sisälle niin vain tunkeuduta.

Tähän ajatukseen yhteiskunnasta ja valtiosta säiliönä sopii luontevasti se käsitys, että asuinmaa, kotimaa ja isänmaa ovat paitsi yksi ja sama asia myös konkreettisesti maata. Kansallisessa maaperässä yhteiskunnan jäsenillä, kansalaisilla, on syvään ulottuvat juurensa. Nationalistisessa maailmankatsomuksessa ihminen kuviteltiin paikallaan pysyväksi olennoiksi. Pitkä historia paikkakunnalla oli suuri ylpeydenaihe, ja muualta tulijoilla oli kova työ lunastaa paikkansa paljasjalcaisten yhteisössä.

Maamme kirjassa Zachris Topelius kuvasi romaneja (mustalaisia) ja juutalaisia isänmaattomiksi kansoiksi, joiden onnettomana kohtalona oli vaeltaa vailla kotia. Suomen kansa oli puolestaan kuin puu, joka levitti maahan juuriansa. 1990-luvun alussa tulin jossain esitelmässä pohtineeksi, kuinka huonon metaforan ihmisenä olemisesta ajatus juurista tuottaa. Ihminenhän on ensi

sijaisesti homo mobilis, liikkuva olento, jonka peltoviljely hetkellisesti satoi paikoilleen. Tuolloin en osannut aavistaa, kuinka paljon liikkuvuus seuraavina vuosikymmeninä lisääntyisi ja monimuotoistuisi.

Yksi viime aikoina eniten minua inspiroineista käsitteistä onkin kelluva väestö. Termin *floating population* tausta lienee Kiinan hukou-järjestelmässä ja sen tuottamassa kaupunkien epävirallisessa väestössä, joka on vailla viranomaisten lupaa lähtenyt pois kotiseudultaan. Käsite on kuitenkin laennettavissa ilmiöön, jossa ihmiset tulevat ja menevät pitkään paikallaan olematta ja aloilleen juurtumatta. Väestö ei ole staattinen vaan se muuttuu jatkuvasti, ja vain osa asukkaista on virallisissa rekistereissä. Kontrollikiihkoisten painajainen.

Kelluminen sanana vaihtaa samalla yhteiskunnan perustan: jalkojemme alla ei ole kiinteätä maata, vaan olemisen alusta on jatkuvasti liikkuvaa vettä. Metaforisessa kielenkäytössä olenkin ollut huomaavina siirtymistä kasvikkunnasta eläinkuntaan ja etenkin linnustoon. Uudessa-Seelannissa kansakuntaa on määritelty uudelleen ajatellamalla ihmisiä lokkeina, jotka eivät pitkään paikallaan viihdy, mutta jotka usein palaavat sinne, missä ne ovat aikaisemmin olleet. Turistit ovat kai aina parvelleet, ja esimerkiksi Amsterdamissa, Barcelonassa ja Venetsiassa paikalliset katsovat näitä outoja lintuja olevan jo aivan liikaa.

Muuttoliike on viime aikoina paitsi kasvanut myös monimuotoistunut tavalla, joka lisää ihmisten paikallaan pysymättömyyttä. Aikaisempina vuosikymmeninä kansainvälinen muuttaja yleensä pysyi siellä, minne hän oli lähtenyt. Hän muutti vain kerran paikasta toiseen ikään kuin kasvi, joka siirretään tiluksilta toisille, jossa alkoi uusi juurien kasvatus. Tätä osittain varsin vanhanaikaiseksi muutunutta ideaa heijastavat yhä monien maiden kotouttamispolitiikka ja sen taustalla olevat juurtumista tavoittelevat periaatteet.

Nykyään suuri osa muuttajista myös jatkaa liikkumistaan. Osa heistä kerää muuton kohdemaassa hamsterin tavoin riittävästi

tarvitsemiaan aineellisia tai henkisiä pääomia palatakseen lopulta kotimaahansa. Jotkut tekevät tämän meno-paluumatkan useita kertoja elämässään. Toiset taas ovat kuin haikaroita, jotka siirtyilevät paikasta toiseen tarpeittensa ja mahdollisuuksiensa mukaisesti. Euroopassa ja Yhdysvalloissa tuhannet tämän päivän vierastyöläiset kulkevat vuosittain etelästä pohjoiseen ja taas etelään sadonkorjuun sykliissä.

Vastaus kysymykseen, mistä sinä tulet, antaa aina vain huonommin vastauksen kysymykseen, kuka sinä olet. Monilla on myös aina vain hankalampi sanoa, mistä hän oikein on lähtöisin. Yhä useampi on kotoisin useammasta paikasta, ja monet myös ovat samanaikaisesti useassa paikassa. Olemisen kansainvälinen monipaikkaisuus toteutuu esimerkiksi silloin, kun pendelöidään jatkuvasti kahden maan välillä. Elämä on ylijarjaista myös silloin, kun perhe on jakautunut kahden tai useamman valtion välillä.

Moderni viestintäteknologia on tuonut fyysisen monipaikkaisuuden rinnalle virtuaalisen ylijarjaisen elämän. Internet mahdollistaa jatkuvan vuorovaikutuksen pitkistä välimatkoista huolimatta miltei vailla kustannuksia. Tämäkin on otettava huomioon kotoutumista mietittäessä: monet jatkavat intensiivistä sosiaalista elämää lähtömaassa olevien sukulaisten, tuttavien ja kollegojen kanssa, eikä tarvetta luoda suhteita kohdemaan väestöön ole niin kuin ennen.

Joku varmaan ajattelee, että mitä me sitten tilastoilla enää teemme, kun ne eivät luotettavasti kuvaa todellisuutta. Tämä on virhepäätelmä. Me ehdottomasti tarvitsemme tilastoja, ja tutkimuksessa niitä pitäisi hyödyntää enemmän kuin mitä muuttoliikkeen ja kotoutumisen tutkimuksessa nyt tehdään. Se mistä pitää luopua, on sokea usko tilastollisen tiedon täsmällisyyteen ja riittävyyteen. Vielä tärkeämpää on hyväksyä, että säiliömuotoisen yhteiskunnan aika on ohi, ja että tietoperustaa pitää kehittää vastaamaan aikamme olosuhteita. Ihmiskunta on verkostoja globaaleissa vesistöissä.

Antero Leitzinger

Tutkija, VTT
Maahanmuuttovirasto
antero.leitzinger@migri.fi

Hullu vuosi 1919

Suomen ulkomaalaispolitiikan ”hulluna vuonna” 1919 tapahtui paljon lyhyessä ajassa ja yllättävän vähäisellä vatuloinnilla. Maalaisliiton johtaja Santeri Alkio esitti 10.1. välikysymyksensä venäläisten pakolaisten ”maahan tulvaamista” vastaan. Eduskunta keskusteli aiheesta viikkoa myöhemmin, jolloin nuorsuomalaiset kansanedustajat esittivät vuorostaan välikysymyksensä protestoidakseen saksalaisten maahantulon rajoittamista. Alkio päätti keskustelun 21.1. moittimalla, että ”meillä kurnitaan hytysiä ja nieleskellään kameeleita”.

Passiosasto, jonka vastuulla oli ulkomaalaisvalvonta, siirrettiin 7.3. yleisesikunnan komennosta sisäministeriön alaisuuteen ja sen nimi muutettiin tarkastusosastoksi, tarkastustoimistoksi sekä lopulta Etsivän keskuspoliisin passitoimistoksi. EK perustettiin hallituksen päätöksellä samana päivänä 17.7. kun Suomen Hallitusmuoto hyväksyttiin eduskunnassa, mutta näihin organisaatiouudistuksiin ei lakeja eikä asetuksiakaan tarvittu.

”Asetus passeista, sekä Suomen kansalaisille ulkomaille lähteä että ulkomaalaisille matkoilla Suomeen ja Suomessa ynnä siellä oleskellessansa” oli ollut voimassa yli 30 vuotta kun sen ulkomaalaisia koskevat pykälät (9–16 §) korvasi 2.7. annettu ”Asetus ulkomaalaisten maahantulosta ja oleskelusta valtakunnassa” — loput pykälät korvasi 4.7. annettu passiasetus. Nämä uudet asetukset samoin kuin päätös EK:n perustamisesta astuivat voimaan 1.8. Ulkomaalaisasetuksessa oli vain

29 pykälää — nykyisin sen on korvannut ulkomaalaislaki, jossa pykäläiä on kymmenkertaisesti — mutta sillä selvittiin Kirjasalon evakuoinnin (1920), Kronstadtin kapinan (1921) ja Itä-Karjalan kansannousun (1922) tuottamista tuhansista pakolaisista.

Vähemmälle huomiolle kirjallisuudessa on jäänyt Suomen Kuvalehden 28.6. etusivulleen julkaisema kuva saksalaisista lapsista, joita oli tuotu kesäksi ”virkistymiseen kotimaan vaivoista ja nälkäkärsimyksistä...sini-järviemme rannoilla.” Lasten kesäloma oli ilmeisesti menestys, sillä syyskuussa Saksan lehdissä pohdittiin ”käsityöläisten, elinkeinonharjoittajien, insinöörien ja maanviljelijäin” joukkomuuttoa Suomeen. Toisaalta samaan aikaan Suomessa huolestuttiin jälleen asuntopulasta ja suunniteltiin venäläisten joukkokarkoituksia ainakin rannikkokaupungeista sisämaahan. EK:n passitoimistossa todettiin kuitenkin suunnitelmat turhiksi ja että ”kansalliskiihkossa ei sentään saa mennä liian pitkälle, sillä olisihan kaikkea muuta kuin järkevää ja maamme etujen valvomista, jos ilman erikoista harkintaa ruvettaisiin ajamaan pois täältä henkilöitä vain sen takia, että he ovat venäläisiä.”

Keisarillisissa kirjeissä, julistuksissa ja asetuksissa hajallaan ollut kansalaisuuslainsäädäntö koottiin ensimmäiseen kansalaisuuslakiin, jonka hallitus esitti 9.4. ja eduskunta hyväksyi vähäisin muutoksin 24.10. ”Laki ulkomaalaisen ottamisesta Suomen kansalaiseksi” sisälsi vain kahdeksan

pykälää ja astui voimaan seuraavana vuonna. Haasteita olisi ollut enem-
päänkin, sillä Venäjällä odottivat ko-
tiuttamistaan tuhannet suomalais-
taustaiset ja Tarton rauha myönsi
optio-oikeuden Petsamon asukkaille.
Sortovuosina Suomen väestökir-
janpitoon oli merkitty laittomasti
ulkomaalaisia, jotka unohtuivat nii-
hin vuosikymmeniksi. Toisaalta tie-
tojen huolimaton korjaaminen oli
riistänyt kansalaisuuden eräältäkin
venäläissuvun jälkeläiseltä, joka oli
ehtinyt olla valtion virassa, äänestää
vaaleissa ja kuulua Suojeluskuntaan
ennen kuin hänen esi-isiensä sama
kansalaisuus kyseenalaistettiin –
vääräys korjattiin pienimmän riesan
tietä, hakemalla ja myöntämällä uu-
delleen kansalaisuus, jota ei olisi
koskaan pitänyt menettääkään.

Kansalaisuuspäätökset oli siirret-
ty asetuksella 13.5. oikeusministeri-
öltä sisäministeriölle. Hakemukset
olivat ruuhkautuneet, sillä vuoden
1916 alun jälkeen 2199 perhettä, jois-
ta 2036 Venäjän alamaaisia, oli hake-
nut Suomen kansalaisuutta. Vuosina
1916–1917 yksikään ulkomaalainen
ei ollut saanut Suomen kansalai-
suutta, mutta vuonna 1918 myönteis-
iä päätöksiä tehtiin ennätyselliset
967 ja ensi kertaa myös juutalaisille.

Vuoden 1919 puolella ensimmäi-
nen muslimi jätti kansalaisuusanomuksen-
sa, joka seuraavana vuonna hyväksyttiin. Syk-
sillä 1919 perustettu Etuvartiokansojen klubi
vahvisti islaminuskoisten venäjänturkkilaisen
tai tataarien itsetuntoa ja sopeutumista
suomalaiseen yhteiskuntaan, sillä klubin
toimintaan osallistuneet professorit ja poliit-
tikot korostivat yhteisen projektin isänmaal-
lisuutta sekä nuorten kouluttamisen arvoa.

Sadan vuoden takaisista ratkaisuista tuli
pohjimmiltaan kestäviä ja kauaskantoisia,
vaikka ulkomaalaisasetusta ja kansalai-
suuslakia jouduttiinkin jo 1920-luvulla täy-
dentämään. Suomi oli poliittisesti monin
tavoin pirstaloitunut ja julkinen keskustelu
ulkomaalaispolitiikasta jatkui vireänä, mut-
ta se ei juurikaan vaikuttanut hallintoon ja
lainsäädäntöön. Vastaitsenäistyneen ja 25.1.
perustetun Kansainliiton jäsenyyttä hake-
neen Suomen valtetta olivat perinteisesti
kunnioitetun laillisuusperiaatteen rinnalla
puoluerajat ylittänyt käytännöllisyys, joka

Suomen Kuvalehti 28.6.1919.

ei juuttunut periaatteellisiin kiistoihin tai
perustuslaillisiin epämääräisyyksiin. Kärsikö
maahanmuuttajien oikeusturva siitä, että vi-
ranomaisilla oli väljästi harkintavaltaa eikä
päätoksista voinut valittaa? Kymmenien tu-
hansien Suomeen jääneiden ihmisten mie-
lestä kysymys olisi hyvin teoreettinen.

Aikansa haasteista voi saada käsityksen
Kansalliskirjaston digitoimista sanomaleh-
distä, muistelmakirjoista, Pekka Nevalaisen
tutkimuksista ja Max Engmanin tietojärkä-
leestä "Raja", jota ei pidä sekoittaa samanni-
misen turhan kuvitteelliseen elokuvaan.
Totuus on joskus taruakin ihmeellisempää,
mutta myönteisemmällä tavalla. Ei hullum-
min nuorelta Suomelta!

Elli Heikkilä

FT, dosentti, Tutkimusjohtaja
Siirtolaisuusinstituutti
elli.heikkila@utu.fi

Maahanmuuttajanuorten koulutusvalinnat

Maahanmuuttajanuorten kohdalla koulu- maailma on yksi keskeinen paikka kotoutua ja löytää elämälleen suunta – mille alalle kouluttautua ja mikä kaikista mahdollisista aloista itseä juuri kiinnostaa. Mikä on koulun antama informaatio eri aloista, kun suuntaudutaan perusasteelta toiselle asteelle.

Nuorten maahanmuuttajien toisen asteen yhteishakuvalintoihin vaikuttaa eniten nuorten oma kiinnostus koulutusalaan kohtaan. Suomen kielen taito on tärkein maahanmuuttajanuorten koulutuksellista siirtymää edesauttava tai estävä tekijä. Hyvä suomen kielen taito edistää nuorten koulu-suoriutumista, kaverisuhteiden muodostamista ja mahdollistaa hakeutumisen haluttuun toisen asteen koulutukseen. Heikosti suomen kieltä hallitsevat oppilaat eivät välttämättä hakeudu haluamaansa toisen asteen koulutukseen, koska eivät usko kielitaitonsa riittävän koulussa menestymiseen.

Nuorten yksilölliset koulutuspolut vaihtelevat paljon, johon vaikuttavat myös entinen koulutustausta ja motivointi. Esimerkiksi yksintulleilla pakolaisnuorilla on suuri motivaatio pärjätä elämässään, opinnoissaan ja työelämässään. Kun maahanmuuttajanuori tekee koulutusvalintoja juuri oppimallaan kielellä, ei voi olettaa, että hän olisi tietoinen koulutusjärjestelmän yksityiskohdista, koulutusvaihtoehtoista ja omista resursseistaan suhteessa koulutuksen vaatimuksiin. Kotoutumisprosessissa joustavat koulutusratkaisut ja yksilöllinen ohjaus ovat erittäin tärkeitä.

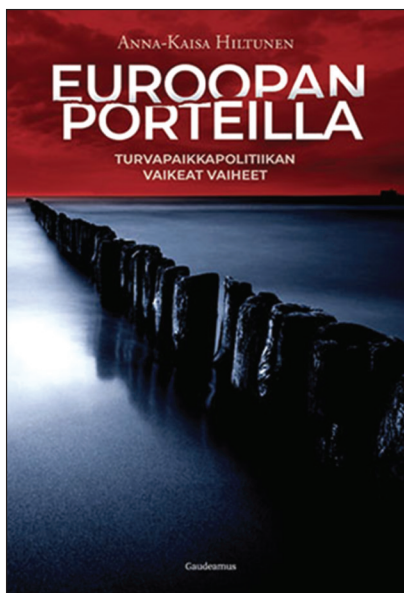
Nuoria voidaan tarkastella siltä pohjalta, miten he suhtautuvat tulevaisuuteen. Ensimmäisenä ovat nuoret, joille koulutus- ja

työuran rakentaminen on keskeistä. Toisena ovat nuoret, joille on tärkeää perhe-elämä ja nopea kiinnittyminen työmarkkinoille, ja kolmantena ovat nuoret, joilla ei ole jäsenyksiä tulevaisuuteen kytkeytyviä päämääriä.

Petri Niemen mukaan työelämään tutustuminen tulisi liittää tiiviimmin kunkin oppiaineen opetukseen. Työelämään tutustumisjakso on koulun ja elinkeinoelämän vakiintunut yhteistyömuoto, joka tarjoaa mahdollisuuden oppilaan elinpiiriin laajentamiseen. Hänen mukaansa koulu-yritys-yhteistyön käytänteitä sekä kaikkien opettajien osallistumista tähän ohjaustyöhön tulisi kehittää.

Lähteet

- Björklund, Krister (2014). "Haluun koulutusta, haluan työtä ja elämän Suomessa." Yksintulleiden alaikäisten pakolaisten kotoutuminen Varsinais-Suomessa. Tutkimuksia A 48. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Järvinen, Tero (1999). Peruskoulusta toisen asteen koulutukseen. Siirtymävaiheen kokemukset ja koulutusvalintojen taustatekijät oppilaiden kertomina. Annales Universitatis Turkuensis C 150. Turku: Turun yliopisto.
- Körkkö, Minna, Merja Paksuniemi, Sari Niemisalo ja Rauna Rahko-Ravanti (toim.) (2017). Opintie sujuvaksi Lapissa. Julkaisuja 6. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Niemi, Petri (2016). Ohjaus ja oppilaiden urapohdinta. Turkulaisten peruskoulun päätöluokkalaisten ohjauskokemukset urapohdinnan selittäjinä. Turun yliopiston julkaisuja C 423. Turku: Turun yliopisto.

Euroopan unionin yhteisen turvapaikkapolitiikan käänneet

Hiltunen, Anna-Kaisa: *Euroopan porteilla. Turvapaikkapolitiikan vaikeat vaiheet*. Gaudemus 2019. 357 s.

Euroopan porteilla mainostaa olevansa ensimmäinen suomenkielinen tietokirja EU:n turvapaikkapolitiikan historiasta ja sen taustoista. Teos pyrkii historian kautta selittämään, miksi EU ajautui kriisiin turvapaikkapolitiikassaan maahantulijoiden määrän kasvaessa voimakkaasti vuonna 2015. EU:n yhteisen turvapaikkapolitiikan kehityksen ohella teos käsittelee laajasti siirtolaisuuteen ja pakolaisuuteen liittyviä tapahtumia ja niiden poliittisia seurauksia Euroopassa.

Teoksen kirjoittaja Anna-Kaisa Hiltunen on toimittaja ja viestinnän asiantuntija, joka on toiminut pitkään Ulkopoliitikka-lehden toimituksessa. Teoksen kirjoittamisessa on hyödynnetty asiantuntijahaastatteluja, jotka on kerätty vuosina 2017–2018. Teoksen lähteissä painottuvat ei-tieteelliset lähteet, kuten lehtiartikkelit, policy -paperit ja instituutioiden omat asiakirjat. Teoksen kirjoittamista ovat tukeneet Koneen säätiö, Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta sekä Aikakauslehdentoimittajain Säätiö.

Kirjan alussa (luku 2) Hiltunen käy läpi Geneven pakolaissopimuksen synnyn taustaa sekä kiistaa pakolaismäärityksestä. Erityisesti kylmän sodan aikana pakolaiskysymys politisoitui ja johti erilaisiin Geneven sopimuksen tulkintoihin. Kuten Hiltunen tuo teoksessaan esiin, pakolaismäärityelmä ei enää vastaa nykypäivän pakolaisuuden moninaisuutta.

Mikään ei kuitenkaan muuta sitä tosiasiaa, että sivistysvaltioiden on kohdeltava ihmisiä ihmisarvoisesti, tarjottava suojelua sitä tarvitseville sekä oltava palauttamatta ihmisiä vaarallisiin olosuhteisiin. Valitettavasti näitä velvoitteita kierretään EU:ssa kasvavassa määrin ulkoistamalla vastuuta turvapaikanhakijoista kolmansille maille. Lisäksi EU:ssa kiistellään siitä, tuleeko valtioiden päästää turvaa hakevat ihmiset alueelleen vaatimaan oikeuksiaan vai voidaanko heidät käännättää merellä muihin maihin.

Schengenin sopimus ja sen mahdollistama vapaa liikkuvuus toimi olennaisena sysäyksenä EU:n yhteisen turvapaikkapolitiikan luomiselle. Koska sisärajaratkastukset poistuivat, oli tärkeää parantaa valvontaa ulkorajoilla sekä yhdenmukaistaa turvapaikkakäytäntöjä maiden välillä. Hiltunen painottaa teoksessaan jäsenmaiden omien intressien merkitystä turvapaikanhakuun liittyvien käytäntöjen harmonisoinnissa; mikäli olosuhteet jossain jäsenmaassa ovat muita jäsenmaita suotuisimmat, turvapaikanhakijat suuntaavat sinne. Vastuukysymyksiä ratkaisemaan luotiin Dublinin sopimus, jonka mukaan turvapaikkahakemuksen käsittelemisistä ensisijaisesti se jäsenmaa, jonka alueelle hakija oli ensimmäisenä saapunut. Keskeinen EU:n turvapaikkaongelman peruskivi muurattiin siis jo tällöin, sillä Dublin-sääntö jätti suurimman vastuun sekä rajavalvonnasta että turvapaikanhakijoiden käsittelystä ulkorajoilla sijaitseville jäsenmaille.

Amsterdamin sopimusta, joka tuli voimaan vuonna 1999, voidaan pitää EU:n yhteisen turvapaikkapolitiikan virallisena alkuna. Hiltunen painottaa teoksessaan, kuinka alussa tavoitteena oli nimenomaan yhtenäisten *minimistandardien* asettaminen mm. turvapaikanhakijoiden vastaanotolle. Suomen merkittävä osuus yhteisen politiikan alkutaipaleella näkyi Tampereen huippukokouksessa lokakuussa 1999, jolloin Suomi toimi ensimmäistä kertaa EU-puheenjohtajanaan. Ensimmäisen vaiheen lainsäädäntö, joka koostui mm. yhteisten turvapaikkamennettelyiden, määritysmien, tilapäisen suojelun ja vastaanotto-olosuhteiden standardeista, oli

tarkoitus saada voimaan vappuun 2004 mennessä, jolloin EU:n suuri itälaajeneminen oli tapahtumassa. Jälkiviisaasti voitaisiin todeta, että suunnitelma oli melko epärealistinen ottaen huomioon jäsenmaiden erimielisyydet ja erilaiset lähtökohdat.

2000-luvun alku oli yhdentymiskehityksessä vaikeaa aikaa perustuslakiesityksen kaatuessa sekä Ranskan että Hollannin kansanäänestyksissä. Tämä johti tuumaustaukoon, jonka aikana turvapaikanhakijoiden tulo EU:n alueelle kiihtyi ja käänsi politiikkaa kohti tehostettua rajavalvontaa, siirtolaisuuden juurisyihin puuttumista sekä ihmisten palautuksia. Hiltunen kuvaa teoksen kuudennessa luvussa aikakautta EU:n poliittisen energian hiipumisena. Talouskriisi kuritti erityisesti Kreikkaa, joka oli useiden turvapaikanhakijoiden ensimmäinen tulomaa Euroopassa. Kreikan huonojen vastaanotto-olosuhteiden takia sinne ei enää katsottu voitavan palauttaa ihmisiä Dublin-säännön mukaisesti. Turvapaikkapolitiikan yhtenäistäminen kohtasi merkittäviä haasteita, sillä monet jäsenvaltiot joutuivat luomaan järjestelmänsä lähes tyhjästä. Turvapaikanhakijoiden oikeuksien kannalta merkittävänä parannuksina voidaan kuitenkin pitää sitä, että EU:n perusoikeuskirja otettiin Nizzan sopimuksen myötä osaksi perussopimuksia ja Lissabonin sopimus teki siitä oikeudellisesti sitovan. Lisäksi Euroopan unionin tuomioistuin sai turvapaikkalainsäädäntöön täydet tulkintaoikeudet.

Teoksen seitsemäs luku keskittyy turvapaikkapolitiikan kolmanteen vaiheeseen ja varsinaiseen pakolaiskriisiin vuonna 2015, jolloin EU:n alueelle tuli yli 1,2 miljoonaa uutta turvapaikanhakijaa. Hiltunen kuvaa kriisi tuottamia jännitteitä jäsenmaiden välille ja jakautumisia sen mukaan, millaista linjaa maat noudattivat suhteessa turvapaikanhakijoihin. Olennainen jakolinja syntyi etelän ja pohjoisen välille, mutta myös itäisillä ja läntisillä jäsenmailla oli erilaiset lähtökohdat ongelman käsittelyyn. Pakolaiskriisi johti lopulta EU:ssa poliittisen päätöksenteon laajempaan kriisiin ja epäluottamuksen kasvuun jäsenmaiden välillä. Dublin-järjestelmästä ei pidetty kiinni ulkorajavaltioissa ja useampi EU-maa otti käyttöönsä väliaikaiset sisärajatarkastukset estääkseen turvapaikanhakijoiden pääsyn alueelleen. EU:n institutiot pyrkivät parhaansa mukaan ratkomaan tilannetta. Komissio ehdotti turvapaikanhakijoiden jakamista muihin jäsenmaihiin

Kreikasta ja Italiasta, joissa paine maiden vastaanottojärjestelmille oli erityisen kova. Vastuun jakaminen jäsenmaiden kesken muodostui kuitenkin ongelmaksi, jonka pysyvään ratkaisemiseen ei ole edelleenkaan löydetty keinoja. Maaliskuussa 2016 ratkaisuksi esitettiin EU:n ja Turkin välistä julkilausumaa, joka mahdollisti turvapaikanhakijoiden palautukset Turkkiin. Vaikka tätä lausumaa arvosteltiin kovin sanoin, käytännössä se ratkaisi akuuteimman kriisin vähentämällä olennaisesti Kreikkaan tultujen määrää.

Teoksen jälkisanoina Hiltunen kuvailee EU:n yhteisen turvapaikkapolitiikan historian olevan erojenteon historiaa, jossa eurooppalaisten ja turvapaikanhakijoiden turvallisuustarpeet asetetaan vastakkain. Hiltunen liittää EU:n turvapaikkapolitiikan ongelmat yleisemmin integraation ja sitä ohjaavien arvojen kriisiin. Keskeiseksi arvoksi nousee tällöin Schengenin sopimuksen takaama vapaa liikkuvuus. Hiltunen mukaan kriisin ratkaisu edellyttää yhdentymiseen liittyvien hyötyjen kirkastumista jäsenmaissa. Tällä hetkellä yhteisen turvapaikkapolitiikan suosio ei ole korkealla ja sen aiheuttamia jakolinjoja hyödynnetään Euroopan valtaistoissa. Oikeistopopulististen puolueiden jyrkkä retoriikka on ohjannut myös muita puolueita omaksumaan tiukempia linjauksia suhteessa turvapaikkakysymykseen. Näissä oloissa yhteisen ja oikeudenmukaisen turvapaikkapolitiikan nopea eteneminen näyttää epätodennäköiseltä.

Hiltunen sekoittaa teoksessaan EU:n alueelle tulevien henkilöiden kertomuksia sekä pakolaisuuden ja EU:n integraation yleisempiä taustoja varsinaisen turvapaikkapolitiikan kehityksen selittämiseen. Tämän lisäksi teoksen eri lukuihin on ripoteltu mukaan Suomen turvapaikkatilanteen kuvausta osana yleisempää eurooppalaista kehitystä. Monien elementtien sisällyttäminen samaan pakettiin heikentää teoksen selkeyttä ja kerroksen loogista etenemistä. Toisaalta se antaa kärsivälliselle lukijalle kokonaisvaltaisemman kuvan EU:n turvapaikkapolitiikan vaikeasta historiasta ja sitä selittävästä taustatekijöistä.

*Hanna Tuominen
valtio-opin yliopisto-opettaja, Turun yliopisto*

Viime sotien aikana Ruotsiin tai Tanskaan siirretyt sotalapset kertovat koko elämänsä vaikuttaneista kokemuksista. Moni naapurimaahan lähetetyistä kiittelee sijoitusperheen miellyttävää ja lasta kunnioittavaa olosuhteita. Heidän maailmankuvansa avartui ja useille muodostui elinikäiset ja läheiset ystävyysuhteet perheenjäsenin ja jälkipolviin. Kirja käsittelee myös Karjalan lasten vaikeaa taivalta evakkoon ja sotalapsiksi. Pääpaino on Seinäjoen seutuun ja Etelä-Pohjanmaan liittyvien henkilöiden muistelmissa.

Krigsbarnen under våra senaste krig berättar om sina upplevelser, som har haft en stor betydelse i hela deras liv. Många av de barn som sändes till Sverige eller Danmark uppskattar de angenäma och barnvänliga förhållanden, som rådde dit de kom. Deras världsbild vidgades och för många uppstod livslånga och nära vänskapsband med familjemedlemmarna och även mellan den yngre generationen. I boken behandlas också de karelska barnens hårda öde som evakuerade och krigsbarn. Tynnpunkten utgör de personers minnen, som har anknytning till Seinäjokinejden och Syd-Österbotten.

Tellervo Lahti: Sotalapsien unohtumaton matka – Krigsbarnsberättelser

Sotalapsien unohtumaton matka Krigsbarnsberättelser

Tellervo Lahti

Maailman raitilta 3 • Suomen Siirtolaisuusmuseum

Suomen Siirtolaisuusmuseon julkaisusarja täydentyi

Lahti, Tellervo: Sotalapsien unohtumaton matka – Krigsbarnsberättelser. Maailman raitilta 3. Suomen Siirtolaisuusmuseum. Mustasaari 2018. 192 s.

Suomen Siirtolaisuusmuseum on ollut perustamisestaan vuodesta 2006 lähtien yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan Sotalapsiyhdistyksen kanssa. Sotalapsiprojektin tärkeä osa on ollut sotalapsikerho, jonka keskeisiä tehtäviä ovat olleet kokoontumiset sekä sotalapsina olleiden haastattelut. Olemme myös järjestäneet sotalapsiaiheisen seminaarin, jonka pääluennoitsija oli itsekin sotalapsena ollut helsinkiläissyntyinen valtiotieteiden maisteri Matti Höök.

Julkaisuprojektin tarkoitus on ollut koota lähinnä Seinäjoen seudun ja Etelä-Pohjanmaan sotalapsien muistelmia yksiin kansiin. Myös muualla asuvia on haastateltu kirjaa varten. Lähes kaikilla on jokin yhteys Etelä-Pohjanmaan.

Viime sotien aikana Ruotsiin tai Tanskaan siirretyt sotalapset kertovat koko elämänsä vaikuttaneista kokemuksista. Moni naapurimaahan lähetetyistä kiittelee sijoitusperheen miellyttävää ja lasta kunnioittavia olosuhteita. Heidän maailmankuvansa avartui ja useille muodostuivat elinikäiset ja läheiset ystävyysuhteet sijoitusperheen perheenjäseniin ja jälkipolviin. Kirja käsittelee myös evakkoon ja sotalapsiksi joutuneiden Karjalan lasten vaikeaa taivalta. Esiin tulevat myös Ruotsiin adoptoidut, jotka edustavat tuhansia virallisesti perheenjäseniksi otettuja ja kasvattilapsia.

Pääasiassa haastatteluilla kerätyt talvia ja jatkosodan ajan sotalapsien muistelmät kertovat Ruotsin tai Tanskan perheessä vietetystä ajasta sekä tuon ajan merkityksestä myöhempään elämään. Haastattelut tuovat esiin paljon yksityiskohtaista muistitietoa sekä kirjeisiin ja muuhun arkistomateriaaliin pohjaavaa tietoutta sotalapsiajan olosuhteista ja yhteydenpidosta Suomen kotiin. Esittelyssä on lapsia, jotka eivät edes tienneet olevansa Suomesta. Suurimmalla osalla kirjaan materiaalia antaneista oli tieto sotalapsuudesta ja yhteydet Suomeen pelasivat. Paluu Suomen kotiin ei silti aina ollut kovin ylevä. Esiin tulee myös muiden sisarusten suhtautuminen Ruotsiin lähetettyihin perheenjäseniin.

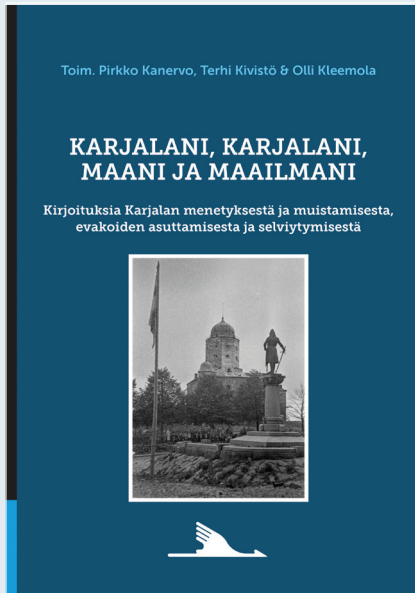
Osa haastatteluista on toteutettu viime vuosina. Aikaisemmin saatuja tietoja on päivitetty kattamaan viime aikojen yhteydenpitoja. Koosteessa on mukana myös myöhemmin Yhdysvaltoihin siirtolaiseksi menneen sotalapsen elämäkerran pääkohdat. Haastattelun vuonna 2011 San Diegossa Kaliforniassa suomalaissyntyistä Mauri Savolaista, joka on ollut sotalapsena Ruotsissa.

Kirjan kertomukset on käännetty ruotsiksi, jotta ne olisivat myös ruotsalaisten sijoitusperheiden jälkipolvien ja Ruotsiin adoptoitujen sotalasten sekä muiden ruotsinkielisten tutustuttavissa.

Sotalapsien unohtumaton matka – Krigsbarnsberättelser -julkaisua saa Siirtolaisuusmuseumilta ja mm. Kirjavälitys Oy:n kautta.

Tellervo Lahti

Kirjauutuuksia

Pirkko Kanervo, Terhi Kivistö & Olli Kleemola (toim.)

Karjalani, Karjalani, maani ja maailmani

Kirjoituksia Karjalan menetyksestä ja muistamisesta, evakoiden asuttamisesta ja selviytymisestä

Artikkelikokoelman syntyhistoria juontaa pakolaiskeskusteluun, joka käynnistyi kii-vaana, kun Suomeen vuonna 2015 tuli ennätysellinen määrä turvapaikanhakijoita. Polemiikin kohteena oli pian myös Neuvostoliitolle luovutetusta Karjalasta evakuoit-
dun väestön asuttaminen muualle Suomeen.

Pakolaiskeskustelusta nousi esille ajatus siitä, kuinka huonosti suomalaiset lopul-ta tuntevat karjalaisten historian. Talvi- ja jatkosotaa koskevaa tutkimuskirjallisuutta on kyllä julkaistu runsaasti, mutta niissä Karjalan ja sen asukkaiden vaiheet jäävät usein varsinaisten sotatapahtumien varjoon. Tämän teoksen keskeisenä ajatuksena on luoda laajempi näköala karjalaisten kohtaloon ja sota-aikaan yleensä. Sota kosketti syvästi koko suomalaista yhteiskuntaa ja sen jäseniä.

Kirjan teemoihin kuuluvat Karjalan menettämisen taustat, talvi- ja jatkosodan ai-kana suoritettut väestön evakuoinnit, sodanjälkeinen asutustoiminta, karjalaisten sel-viäminen ja Karjalan muistaminen. Vaikka teoksen pääosassa ovat menetetty Karjala ja sen asukkaat, kirjassa muistutetaan myös, etteivät karjalaiset suinkaan olleet Suo-men ainoita evakoita. Sodanjälkeinen asutustoimintakaan ei koskenut vain karjalai-sia, vaan siitä hyötyi yli puolet Suomen kansasta. Eivätkä maahanmuuttajatkaan ole uusi ilmiö, vaan Suomeen on kaikkina aikoina tullut ihmisiä ulkomailta.

Siirtolaisuusinstituutti 2018. Tutkimus 1. 252 s.

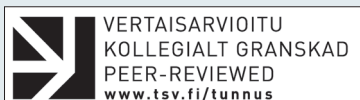
Hinta 30 € + toimituskulut

Julkaisun tilaus: <http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>

Eveliina Lyytinen (toim.)

Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa

Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa -teoksessa tarkastellaan pakolaisuuden monimuotoisuutta Suomessa eri teemojen ja tieteenalojen risteyksissä – ilmiöiden globaalia kontekstia kuitenkin unohtamatta. Teoksessa, joka kattaa 15 lukua, keskitytään Suomea koskeviin kokemuksiin kansainvälisen suojelun saamisen ja antamisen käytännöstä, politiikasta sekä lainsäädännöstä. Teoksen ensimmäisessä osassa Poliittikka, lainsäädäntö ja hallinta pohditaan erityisesti turvapaikanhaun ja pakolaisuuden rakenteellista puolta. Toinen osa teosta on nimetty Matkalla, turvapaikkaprosessissa ja vastaanottokeskuksessa, ja siinä tarkastellaan turvapaikanhakijoiden kokemuksia matkan varrella ja Suomeen saapumisen jälkeen. Kolmas osio rakentuu Pakolaisuuden representaatiot -teeman ympärille. Teoksen neljäs osuus avaa turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten arjen integraatiota ja hyvinvointia. Teos on yksi ensimmäisistä vertaisarvioituista suomenkielisistä kokoomateoksista, jossa käsitellään pakolaistutkimuksen aiheita. Lisäksi se täydentää vuoden 2015–2016 turvapaikanhakutilanteen dokumentointiin keskittynyttä alan kirjallisuutta. Teos on tarkoitettu muuttoliikkeen ja pakolaisuuden tutkijoille, opiskelijoille sekä pakolaisten kanssa työskenteleville kattavaksi suomenkieliseksi tutkimuspainotteiseksi teokseksi.

Siirtolaisuusinstituutti 2019. Tutkimus 2. 352 s.

Hinta 35 € + toimituskulut

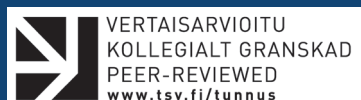
Julkaisun tilaus: <http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>

Eero Sappinen

Värmlannin Metsäsuomalaiset

Asutushistoriasta, agraarista
kulttuurista ja muutoksesta

Muuttoliike Suomesta Värmlannin asumattomiin erämaihin alkoi 1500-luvun lopulla ja päättyi 1600-luvun puolivälissä. Edelleenkin ei ole täyttä yksimielisyyttä siitä, mistä päin Suomea ja mistä syystä Värmlantiin on lähdetty.

Värmlannin erämaiden asuttamisen mahdollisti viime kädessä huhtakaski, jonka viljely onnistui havumetsissä. Rautaruukkien vaatimuksesta kaskiviljelyä alettiin Värmlannissa määräyksin 1600-luvulla kuitenkin rajoittaa. Tämä johti muun muassa siihen, että metsäsuomalaiset alkoivat muuttaa läänin pohjoisosiin ja Norjan puolelle, jossa kaskiviljelyä oli vielä mahdollista harjoittaa. Toisaalta kaskiviljelyn vaikeutuminen pakotti monet metsäsuomalaiset kehittämään karjanhoitoa ja peltoviljelyä.

Metsäsuomalaiset erottuivat ruotsalaisista aiemmin niin rakennus- ja ruokakulttuurin kuin uskomusmaailmankin osalta. Muutos ja integroituminen ruotsalaiseen oli kuitenkin vääjäämätön prosessi. Kun suomen kieli hävisi, niin katkesi samalla sen välittämä yhteys suomalaisuuteen. Ruotsissa suomen kielen tulevaisuuteen vaikutti erityisesti koululaitos, joka kielsi suomalaislapsilta sen käytön ja teki siitä hävettävää. Merkittävä integraatioon vaikuttava tekijä oli myös Ruotsin 1800-luvun loppupuolella tapahtunut teollistuminen. Yhteiskunta muuttui monella muullakin tavoin ja tähän oli mukauduttava, mikäli aikoi pysyä mukana kehityksessä.

Siirtolaisuusinstituutti 2019. Tutkimus 4. 354 s.

Hinta 35 € + toimituskulut

Julkaisun tilaus: <http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>